

Община Маджарово
ОБЩИНСКА ПРОГРАМА ПО
ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ
2020 – 2024 Г.

Януари 2020 г.

Съдържание:

- 1. ВЪВЕДЕНИЕ**
- 2. ОСНОВАНИЕ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ**
- 3. НОРМАТИВНА БАЗА**
- 4. ОБЩ ПРОФИЛ НА ОБЩИНА МАДЖАРОВО**
- 5. ПОЛИТИКА ПО ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ**
- 6. СЪСТОЯНИЕ НА ЕНЕРГИЙНОТО ПОТРЕБЛЕНИЕ**
- 7. ЦЕЛ И ОБХВАТ**
- 8. ФИНАНСИРАНЕ И ИЗБОР НА ПРОГРАМИ, ДЕЙНОСТИ И МЕРКИ ПО ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ**
 - 8.1 ФИНАНСИРАНЕ И ИЗБОР НА ПРОГРАМИ**
 - 8.2 ДЕЙСТВАЩИ ПРОЕКТИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНАТА**
- 9. МЕРКИ ПО ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ**
- 10. ЕТАПИ НА ИЗПЪЛНЕНИЕ**
- 11. ОЧАКВАНИ ЕФЕКТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО**
- 12. НАБЛЮДЕНИЕ И КОНТРОЛ**
- 13. ОТЧЕТ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО**
- 14. ЗАКЛЮЧЕНИЕ**

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАННИТЕ АБРЕВИАТУРИ

ВИЕ	Възобновяеми източници на енергия
КЕВР	Комисия за енергийно и водно регулиране
ЕС	Европейски съюз
ЕСМ	Енергоспестяващи мерки
ЗЕЕ	Закон за енергийна ефективност
ПУРБ	План за управление на речните басейни
ЗУЕС	Закон за управление на етажната собственост
ЗУТ	Закон за устройство на територията
кв.км	Квадратни километри
КВт	Киловат
КВТч	Киловатчас
КЕП	Крайно енергийно потребление
ПЕЕ	Програми за енергийна ефективност
МСП	Малки и средни предприятия
НМ	Населени места
НСИ	Национален статистически институт
OA	Общинска администрация
ПЧП	Публично-частно партньорство
РЗП	Разгъната застроена площ
MW	MegaWatt/ мегават
МВтч	Мегаватчас
GWh	Гигават часа

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Повишаването на енергийната ефективност е един от основните инструменти, които водят до постигането на заложените цели на държавната политика в областта на икономиката и енергетиката не само на национално ниво, но и на местно. Общините, като потребители на енергия, имат съществена роля в развитието на енергийната ефективност чрез изпълнението на заложените в планове, програми и проекти енергоспестяващи мерки за намаляване на енергийната консумация.

Реализацията на общинските програми за енергийна ефективност води до:

- намаляване на зависимостта на общините от доставка на енергия и енергоносители;
- намаляване разходите за енергия и съответно повишаване на жизнения стандарт и качеството на живот;
- повишаване конкурентоспособността на местната икономика;
- откриване на иновативни производства и нови работни места;
- ограничаване на негативното въздействие върху околната среда и климата.

Енергийната ефективност означава извличане на максимална полза от всяка единица енергия чрез възпитаване на съответното енергийно поведение у потребителите и използване на модерни технологии за задоволяване на ежедневните енергийни потребности. Тя е най-ефективният начин за спестяване на енергия и намаляване на емисиите на парникови газове в атмосферния въздух.

Енергийната ефективност може да се представи и като измерител за разумното използване на енергията, което представлява функция от повишаване на ефекта от дейностите, свързани с потребление на енергия, при същевременно намаляване на разходите за това без загубата на енергиен комфорт.

Енергийната ефективност, като елемент от политиката по устойчиво развитие, води до:

- намаляване разходите за горива и енергия;
- повишаване сигурността на снабдяването с енергия;
- подобряване на топлинния комфорт;
- намаляване емисиите на парникови газове;

Изготвянето на общински програми за енергийна ефективност е задължителна част от държавната политика по енергийна ефективност и налага участието на съответните регионални и местни структури. Общинските програми за енергийна ефективност целят да се намали нивото на енергопотребление в обектите – общинска собственост (сгради, инсталации, улично осветление и др.), като по този начин да се даде пример на населението и бизнеса с оглед генериране икономия на енергия в бита и индустрията.

Предвидените в настоящата програма мерки по енергийна ефективност имат за цел политиката по енергийна ефективност да се превърне в приоритетна на територията на Община Маджарово, като по този начин се повишат икономическият растеж и жизненият стандарт на населението на Общината и се подпомогне опазването на околната среда.

Настоящата програма е структурирана съгласно Указанията на Агенцията за устойчиво енергийно развитие (АУЕР) за разработване на планове/програми за енергийна ефективност.

2. Основание за разработване

Изготвянето на общинските програми за енергийна ефективност, както и на програмите за оползотворяване на енергията от възобновяеми източници и биогорива, е един от приоритетите на кохезионната политика на Европейския съюз за периода до 2020 г. Чрез устойчиви енергийни проекти и стратегии за изпълнението на тези програми, кохезионната политика превръща екологичните предизвикателства – осигуряване качество на атмосферния въздух, намаляване изменението на климата и управление на ресурсите, във възможности за развитие на регионите и превръщането им в по-атрактивно място за инвестиции и създаване на нови работни места.

Като продължение на тази политика, Директива 2012/27/ЕС относно енергийната ефективност, въведена в българското законодателство с новия Закон за енергийната ефективност (обн., ДВ, бр. 35 от 15.05.2015 г., в сила от 15.05.2015 г.), предвижда в т. 18 от преамбулната си част, че държавите-членки следва да насърчават общините и другите публични органи да приемат интегрирани и насочени към устойчиво развитие планове за енергийна ефективност с ясни цели.

Въвеждането на Директива 2012/27/ЕС относно енергийната ефективност в българското законодателство със сега действащия Закон за енергийната ефективност (ЗЕЕ) на практика постави общините в Република България в ситуация, при която всяка една от тези общини следва да приеме нова, актуална програма за енергийна ефективност, съответстваща на изискванията на Директивата и на ЗЕЕ за:

- реализацията на дейности и мерки за повишаване на енергийната ефективност в съответствие с Националния план за действие по енергийна ефективност 2014 – 2020 г., водещи до икономии на енергия не само в крайното, но и в първичното потребление на енергия;
- изпълнение на индивидуални цели за енергийни спестявания, като част от националната задължителна цел за енергийни спестявания на Република България до 2020 от страна на т. нар. „задължени лица – търговци с енергия“ при крайните клиенти на енергия, към които принадлежат и общините;
- въвеждане на допълнително изискване, освен енергийната ефективност на сградния фонд на общините, да се повиши и енергийната ефективност на уличното осветление

По силата на чл. 12, ал. 1 – ал. 3 от ЗЕЕ държавната политика в областта на енергийната ефективност се изпълнява от всички държавни и местни органи, като за целта тези органи разработват и приемат **програми по енергийна ефективност**, съответстващи на целите, заложени в:

1. Националната стратегия по енергийна ефективност на Република България;
2. Националния план за действие по енергийна ефективност 2014 -2020 г.;
3. Националния план за сгради с близко до нулево потребление на енергия, националния план за подобряване на енергийните характеристики на отопляваните и/или охлаждани сгради – държавна собственост, използвани от държавната

администрация и

4. Националната дългосрочна програма за насърчаване на инвестиции за изпълнение на мерки за подобряване на енергийните характеристики на сградите от обществения и частния национален жилищен и търговски сграден фонд.

Програмите по енергийна ефективност се разработват при отчитане на стратегическите цели и приоритети на регионалните планове за развитие на съответните райони, изготвяни на основание чл. 4, ал. 3 от Закона за регионалното развитие, както и въз основа на перспективите за устойчиво икономическо развитие на съответните райони за икономическо планиране.

По аргумент от чл. 12, ал. 4 от ЗЕЕ, средствата за изпълнение на програмите по енергийна ефективност се осигуряват в рамките на бюджетите на държавните органи и на общините.

3. Нормативна база

Целите за повишаване на енергийната ефективност са конкретизирани в Енергийната стратегия на Република България до 2020 г. Основният стремеж е намаляване на енергийната интензивност на брутния вътрешен продукт с 50% до 2020 г. спрямо базисната 2005 г.

Настоящата програма е изготвена в съответствие с новото европейско законодателство в областта на енергийната ефективност и е съобразена със:

Стратегия „Енергетика 2020“ на Европейския съюз (Трети либерализационен пакет в енергетиката „Енергетика и климат“)

През 2007 г. Европейският съвет прие нови енергийни цели до 2020 г., т. нар. „триада 20-20-20“ за повишаване на енергийната ефективност в крайното енергийно потребление с 20 %, увеличаване дела на енергията от възобновяеми източници в брутното крайно енергийно потребление с 20% и намаляване, в резултат на това, на емисиите на парникови газове в атмосферния въздух с 20% спрямо базисната 1990 г. Тези цели са насочени към ефективното използване на ресурсите на Европа, като се направят важни промени в начина, по който в държавите-членки на Европейския съюз се произвежда и консумира енергия и се основават на постигнатото до този момент в областта на енергийната политика.

Директиви на Европейския съюз за енергийна ефективност

Европейското право в областта на енергийната ефективност включва седем директиви и девет регламента, които са транспортирани в българското законодателство в Закона за енергийната ефективност. Две от директивите са тясно свързани с енергийния мениджмънт в общините - *Директива 2010/31/ЕС относно енергийните характеристики на сградите* и *Директива 2012/27/ЕС относно енергийната ефективност*.

Директива 2010/31/ЕС на Европейският парламент и на Съвета от 19 май 2010 г. относно енергийните характеристики на сградите

Целта на Директивата е да се подобрят енергийните характеристики на сградите в рамките на държавите-членки на Европейския съюз, като се вземат предвид външните

климатични и местни условия, както и изискванията за параметрите на вътрешния въздух при стриктно спазване на съотношението „разходи-ефективност“.

Директивата въвежда изискване за привеждане на съществуващия сграден фонд в държавите – членки до „сгради с близко до нулево потребление на енергия“. Това означава подобряване на енергийните характеристики на сградите до максимално възможния клас на енергопотребление по скалата на класовете за енергопотребление за съответната сграда, в зависимост от действащите технически правила и норми към датата на въвеждането ѝ в експлоатация, плюс задължителното условие за оползотворяване на енергия от възстановяви източници за задоволяване на енергийните потребности на обитателите на сградата.

Директивата въвежда и критерии по отношение на:

- общата методологична рамка за изчисляване на цялостните енергийни характеристики на сгради и части от тях;
- прилагане на минимални изисквания по отношение на енергийните характеристики на нови и съществуващи сгради, сградни компоненти и външни ограждащи елементи на сградата, които подлежат на основен ремонт;
- енергийно сертифициране на сгради и части от тях.

Директива 2012/27/ЕС на Европейският парламент и на Съвета от 25 октомври 2012 г. относно енергийната ефективност

Основната цел на тази Директива е да допринесе за постигане на целите на Европейския съюз за повишаване на енергийната ефективност в крайното енергийно потребление на държавите-членки до 31 декември 2020 г. с 20 % чрез:

- изготвяне на национална дългосрочна стратегия за саниране на обществения и частен сграден фонд;
- задължително реновиране на 3% годишно от пълната разгъната застроена площ (РЗП) на държавните сгради с разгъната застроена площ над 250 кв.м, а за общинските сгради това е пожелателно;
- въвеждане на схеми за задължения за енергийната ефективност, осигуряващи изпълнението на националната цел за енергийни спестявания от страна на т. нар. „задължени лица – търговци с енергия“, между които тази цел се разпределя като индивидуални цели за енергийни спестявания, подлежащи на изпълнение чрез:
 - сключване на договори за реализация на енергийноефективни услуги при крайните клиенти на енергия;
 - внасяне на парични средства от търговците с енергия в специализирани фондове за енергийна ефективност;
 - прехвърляне на енергийни спестявания.
- насырчаване използването на т. нар. „ЕСКО модел“, представляващ финансова схема за насырчаване реализацията на енергоспестяващи мерки при крайните клиенти на енергия чрез реализацията на договори с гарантиран резултат;
- въвеждане на система за управление по енергийна ефективност (енергиен мениджмънт), включително енергийни обследвания, като част от прилагането на

програмата по енергийна ефективност от публичните органи и органите на местната власт и местното самоуправление.

Пътна карта за енергетиката до 2050 г.

През декември 2011 г. Европейската комисия прие Пътна карта за енергетиката, която има за цел понижаване на въглеродните емисии до 2050 г., като същевременно се подобри конкурентоспособността на икономиката и сигурността на доставките на енергия за Европа. Ключов елемент за изпълнението на тази цел е реализацията на политиката по енергийна ефективност.

Енергийната стратегия на Република България до 2020 г.

Енергийната стратегия на Република България до 2020 г. отразява визията за развитие на сектор „Енергетика“ при отчитане на европейската визия в тази област, както и на политиките по енергийна ефективност и оползотворяване на енергията от възобновяеми източници.

Стратегия „Европа 2020“

Тя залага на три основни приоритета:

- интелигентен растеж - изграждане на икономика, основаваща се на знания и иновации;
- устойчив растеж - насърчаване развитието на екологична и конкурентоспособна икономика с по- ефективно използване на ресурсите;
- приобщаващ растеж - стимулиране на икономика с високи равнища на заетост, която да доведе до социално и териториално сближаване, както и нейните пет основни цели:

- 1) заетост за 75% от населението на възраст 20-64 години;
- 2) инвестиции в научно изследователската и развойна дейност в размер 3% от брутния вътрешен продукт на Европейския съюз;
- 3) постигане на целите „20/20/20“ по отношение на енергетиката и климата;
- 4) съкращаване на емисиите въглероден диоксид с 20% в сравнение с нивата от 1990 г.;
- 5) увеличаване дела на енергията от възобновяеми източници в брутното крайно потребление на енергия с до 20% и намаляване в резултат на това на консумацията на енергия, произведена по конвенционален способ с 20%.

Закон за енергийната ефективност

Въвеждането в българското законодателство на Директива 2012/27/ЕС относно енергийната ефективност със сега действащия ЗЕЕ поставя редица предизвикателства пред т. нар. „задължени лица – търговци с енергия“, както и пред **общините в качеството им на крайни клиенти на енергия.**

Съгласно чл. 14 от ЗЕЕ, за подпомагане изпълнението на националната цел за енергийна ефективност се въвежда схема за задължения за енергийни спестявания, която да осигури постигането на обща кумулативна цел за спестена енергия при крайното потребление на енергия до 31 декември 2020 г.

Общата кумулативна цел за енергийни спестявания обхваща периода 2014-2020 г. и се определя като натрупване на нови енергийни спестявания от минимум 1,5 на сто годишно от средната годишна стойност на общото количество на продажбите на енергия на крайните клиенти на територията на страната през 2010, 2011 и 2012 г., с изключение на количеството на продажбите на енергия, използвани в транспортния сектор, под код "B_101900" по статистиката на Евростат.

Общата кумулативна цел се разпределя като индивидуални цели за енергийни спестявания между следните задължени лица:

- 1. крайни снабдители, доставчици от последна инстанция, търговци с издадена лицензия за дейността "търговия с електрическа енергия", които продават електрическа енергия на крайни клиенти повече от 20 GWh годишно;**
- 2. топлопреносни предприятия и доставчици на топлинна енергия, които продават топлинна енергия на крайни клиенти повече от 20 GWh годишно;**
- 3. крайните снабдители и търговци с природен газ, които продават на крайни клиенти повече от 1 млн. кубически метра годишно;**
- 4. търговци с течни горива, които продават на крайни клиенти повече от 6,5 хил. тона течни горива годишно, с изключение на горивата за транспортни цели;**
- 5. търговци с твърди горива, които продават на крайни клиенти повече от 13 хил. тона твърди горива годишно.**

При определяне на общата кумулативна цел могат да се използват следните стойности за изчисление на енергийни спестявания в размер:

1. по 1 на сто годишно за 2014 и 2015 г.;
2. по 1,25 на сто годишно за 2016 и 2017 г.;
3. по 1,50 на сто годишно за 2018, 2019 и 2020 г.

Съгласно чл. 21 от ЗЕЕ, при изпълнение на индивидуалните цели за енергийни спестявания задължените лица по чл. 14, ал. 4 (търговци с енергия) могат да:

1. предлагат енергийноефективни услуги на конкурентни цени чрез доставчик на енергийноефективни услуги, и/или
2. правят вноски във Фонд "Енергийна ефективност и възобновяеми източници" или в други финансови посредници за финансиране на дейности и мерки за енергийна ефективност в размер на инвестициите, необходими за изпълнение на мерки за постигане на индивидуалните им цели, определени съгласно методиката по чл. 7, ал. 1, т. 11, и/или

3. сключват споразумения с доставчици на енергийноефективни услуги или други незадължени страни за прехвърляне на енергийни спестявания чрез прехвърляне на удостоверения за енергийни спестявания.

- **Представяне на енергийноефективни услуги на конкурентни цени при крайните клиенти:**

Съгласно чл. 65 от ЗЕЕ, енергийноефективните услуги имат за цел комбиниране доставката на енергия с енергоефективна технология и/или с действие, което обхваща експлоатацията, поддръжката и управлението, необходими за предоставяне на услугата, и водят до проверимо, измеримо или оценимо повишаване на енергийната ефективност и/или спестяване на първични енергийни ресурси.

Енергийноефективните услуги се извършват въз основа на писмени договори, склучени с крайни клиенти и включват изпълнението на една или повече дейности и мерки за повишаване на енергийната ефективност, определени в наредбата по чл. 18, ал. 2 – Наредба № Е-РД-04-3/ 04.05.2016 г. на министъра на енергетиката за допустимите мерки за осъществяване на енергийни спестявания в крайното потребление, начините на доказване на постигнатите енергийни спестявания, изискванията към методиките за тяхното оценяване и начините за потвърждаването им.

Когато в обхвата на енергийноефективните услуги се включва изпълнението на дейности по обследване за енергийна ефективност на сгради или обследване за енергийна ефективност на промишлени системи, задължените лица:

1. изпълняват сами дейностите, в случай, че отговарят на изискванията за обследване за енергийна ефективност на сгради по чл. 43, ал. 1 или 2 или за обследване за енергийна ефективност на промишлени системи по чл. 59, ал. 1;
2. възлагат изпълнението на дейностите на лица, които отговарят на изискванията за обследване за енергийна ефективност на сгради по чл. 43, ал. 1 или 2, или за обследване за енергийна ефективност на промишлени системи по чл. 59, ал. 1.

- **Внасяне на парични средства във Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“ или в други финансови посредници:**

Ключов момент от цитираната по-горе разпоредба на чл. 21 от ЗЕЕ е алтернативната възможност за задължените лица – търговци с енергия да внасят парични средства във Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“ или в други финансови посредници. В тази връзка чл. 7, ал. 1, т. 11 от ЗЕЕ предвижда, че министърът на енергетиката утвърждава методика за оценка на размера на вносите от задължените по чл. 14, ал. 4 от ЗЕЕ лица във Фонд "Енергийна ефективност и възобновяеми източници" и в други финансови посредници, необходими за постигане на индивидуалните им цели по предложение на изпълнителния директор на Агенцията за устойчиво енергийно развитие. Към настоящия момент няма данни горепосочената методика да е разработена и утвърдена.

- **Прехвърляне на енергийни спестявания чрез прехвърляне на удостоверения за енергийни спестявания от задълженни лица, които са в преизпълнение на целите си или от незадължени лица:**

Съгласно чл. 75 от ЗЕЕ, удостоверенията за енергийни спестявания могат да се прехвърлят от:

1. задължено към друго задължено лице по чл. 14, ал. 4, когато първото задължено лице е в преизпълнение на определената му индивидуална цел за енергийни спестявания;

2. незадължено лице към задължено лице по чл. 14, ал. 4.

Водещото за удостоверенията за енергийни спестявания е, че те обективират реализирана икономия на енергия в резултат на вложена инвестиция за изпълнението на мерки по енергийна ефективност. Тоест основното при прехвърлянето са не самите удостоверения, а икономията на енергия, за която те се отнасят.

Управление потреблението на енергия:

Законът за енергийната ефективност предвижда и още една съществена дейност – управление потреблението на енергия.

Съгласно чл. 63, ал. 1 от ЗЕЕ, задължените по чл. 14, ал. 4 лица, собствениците на сгради по чл. 38, ал. 1 (сгради за обществено обслужване в експлоатация с разгъната застроена площ над 250 кв.м.), по отношение на които може да бъде извършено обследване за енергийна ефективност или сертифициране, собствениците на предприятия, промишлени системи и системи за външно изкуствено осветление са длъжни да извършват управление на енергийната ефективност.

Списъкът от дейности, посредством които се осъществява управлението на енергийната ефективност се съдържа в чл. 63, ал. 2 от ЗЕЕ и включва:

1. организиране на изпълнението на програмите за енергийна ефективност на държавните и местните органи, както и на други мерки, които водят до изпълнението на индивидуалните цели за енергийни спестявания;

2. поддържане на бази данни за месечното производство/потребление по видове енергии и потребители, включително дати, цени, количество и качество на доставените/продадените енергии и горива;

3. ежегодно изготвяне на анализи на енергийното потребление;

4. оценка на изпълнението на поставените им индивидуални цели за енергийни спестявания.

ЕСКО модел (договори с гарантиран резултат)

Систематичното място на договорите с гарантиран резултат (ЕСКО договори) е в Глава четвърта от ЗЕЕ, носеща наименованието „Схеми за насърчаване за енергийна ефективност“. По аргумент от това, за разлика от договорите за енергийноэффективни услуги, представляващи начин за изпълнение на индивидуалните цели за енергийни спестявания от страна на търговците с енергия, ЕСКО договорите са вид финансова схема за насърчаване за енергийна ефективност. В § 1, т. 31 от Допълнителните разпоредби на ЗЕЕ е дадено легално определение на понятието „схеми за насърчаване за енергийната ефективност“, по силата на което това е всеки инструмент, схема или механизъм, който насърчава повишаването на енергийната ефективност.

Съгласно чл. 72 от ЗЕЕ, ЕСКО договорите имат за предмет изпълнението на мерки за повишаване на енергийната ефективност в сгради, предприятия, промишлени системи и системи за външно изкуствено осветление, като възстановяването на направените инвестиции и изплащането на дължимото на изпълнителя възнаграждение се извършват за сметка на реализираните икономии на енергия.

Наименованието „ЕСКО“ идва от абревиатурата „ESCO“, която означава „*Energy Saving Company*“. По аргумент от чл. 72, ал. 2 от ЗЕЕ, изпълнители на ЕСКО договорите могат да бъдат лица, които имат статута на доставчици на енергийноефективни услуги. Тези лица трябва да са регистрирани като търговци по смисъла на Търговския закон и да имат предмет на дейност, включващ изпълнение на услуги по договори с гарантиран резултат.

Легално определение на понятието „доставчик на енергийноефективни услуги“ се съдържа в § 1, т. 2 от Допълнителните разпоредби на ЗЕЕ и по смисъла на това определение „доставчик на енергийноефективни услуги“ е физическо или юридическо лице, което осъществява услуги, включващи изпълнението на дейности (например обследване за енергийна ефективност) и/или мерки за повишаване на енергийната ефективност (например строителни и монтажни работи).

Възложители по ЕСКО договорите са собствениците на сгради, собствениците на промишлени системи и собствениците на улично осветление. Общините, в качеството си на собственици на сгради и на улично осветление, са потенциални възложители по този вид договори.

Закон за енергетиката

Със Закона за енергетиката на кметовете на общини се възлагат следните задължения:

- да изискват от енергийните предприятия на територията на общината прогнози за развитието на потреблението на електрическа и топлинна енергия и природен газ, програми и планове за електроснабдяване, топлоснабдяване и газоснабдяване;
- да осигуряват изграждането, експлоатацията, поддържането и развитието на мрежите и съоръженията за външно осветление на територията на общината за имоти – общинска собственост;
- да предвиждат в общите и подробните устройствени планове благоустройствени работи, необходими за изпълнението на инвестиционните програми на енергийните предприятия за развитие на мрежи и съоръжения на техническата инфраструктура.

Закон за устройство на територията

Едно от основните изисквания на Закона за устройство на територията (ЗУТ) е т. нар. „шесто изискване към строежите“ – изискването за енергийна ефективност (вж. чл. 169, ал. 1, т. 6 от ЗУТ), въведено в ЗУТ през 2005 г. С въвеждането на това изискване дейностите, свързани с реализация на инвестиционни намерения в областта на строежите, в това число и дейностите по изпълнение на енергоспестяващи мерки, бяха поставени на съвършено нова основа.

Национални стратегически документи, планове и програми

Протокол от Киото към Рамковата конвенция на ООН по изменението на климата;

Енергийна стратегия на Република България ;

Първи национален план за действие по енергийна ефективност 2008 - 2010 г.;

Втори национален план за действие по енергийна ефективност 2011 - 2013 г.;

Национален план за действие по енергийна ефективност 2014 - 2020 г.;

Годишен отчет за изпълнението на Национални план за действие по енергийна ефективност 2014 – 2020 г. за 2015 г.;

Национален план за действие по промените в климата;

Стратегия за финансиране изолациите на сгради за постигане на енергийна ефективност и План – програма за нейното изпълнение;

Национална програма за развитие „България 2020”;

Общински план за развитие на Община Маджарово 2014-2020 г.

Подзаконови нормативни актове в областта на енергийната ефективност

- НАРЕДБА № РД-16-347 ОТ 02.04.2009 г. за условията и реда за определяне размера и изплащане на планираните средства по договор с гарантиран резултат, водещи до енергийни спестявания в сгради – държавна и/или общинска собственост;

- НАРЕДБА № РД-16-932 ОТ 23.10.2009 г. за условията и реда за извършване на проверка на водогрейни котли и на климатични инсталация по чл.27,ал.1 и чл.28, ал.1 от Закона за енергийната ефективност и за създаване , поддържане и ползване на базата данни за тях;

- НАРЕДБА № Е-РД-16-647 от 15.12.2015 г. за определяне на съдържанието, структурата, условията и реда за набиране и предоставяне на информация.

- НАРЕДБА № Е-РД-04-1 от 22.01.2016 г. за обследване за енергийна ефективност, сертифициране и оценка на енергийните спестявания на сгради;

- НАРЕДБА № Е-РД-04-2 от 22.01.2016 г. за показателите за разход на енергия и енергийните характеристики на сградите;

- НАРЕДБА № Е-РД-04-3 от 04.05.2016 г. за допустимите мерки за осъществяване на енергийни спестявания в крайното потребление, начините на доказване на постигнатите енергийни спестявания, изискванията към методиките за тяхното оценяване и начините за потвърждаването им;

- НАРЕДБА № Е-РД-04-05 от 08.09.2016 г. за определяне на показателите за разход на енергия, енергийните характеристики на предприятия, промишлени системи и системи за външно изкуствено осветление, както и за определяне на условията и реда за извършване на обследване за енергийна ефективност и изготвяне на оценка на енергийни спестявания;

- НАРЕДБА за методиките за определянето на националната цел за енергийна ефективност и за определянето на общата кумулативна цел, въвеждането на схема за

задължения за енергийни спестявания и разпределянето на индивидуалните цели за енергийни спестявания между задължените лица (приета с Постановление на Министерския съвет № 240 от 15.09.2016 г., обн., ДВ, бр. 75 от 27.09.2016 г., в сила от 27.09.2016 г.).

4. Оценка на природните потенциали и фактори за развитие

Геостратегическо положение

Община Маджарово е разположена в югоизточна България. По отношение на местоположението ѝ в територията на област Хасково – община е разположена в южните ѝ части. Във физикогеографско отношение се простира между Хасковската хълмиста област и склоновете на Източните Родопи.

По отношение на транспортно –географското си положение община е намира в непосредствена близост до два трансконтинентални коридора, а именно:

- Трансевропейски коридор № 8 - от Западна и Централна Европа през София-Пловдив-Свиленград за Истанбул, Близкия Изток, Азия и Северна Африка;
- Траневропейски коридор №9 - от Северна Европа през Русе-Горна Оряховица-Хасково-прохода Маказа-Средиземноморието.

Община Маджарово е разположена относително благоприятно в зоната на влияние на посочените два транспортни коридора.

Най-близките гранични пунктове до община Маджарово са:

- Капитан Андреево - намиращ се на 74 км. югоизточно от гр.Маджарово (между Република България и Република Турция);
- Ново село - намиращ се на 56 км от гр.Маджарово (между Република България и Република Гърция).

Определена представа (в контекста на геостратегическото местоположение на община Маджарово да ват и разстоянията до стратегически и други обекти, които са от национален и регионален характер – държавни граници, гранични вход-изходи (Гранични контролно-пропускателни пунктове), летища, пътища от висок клас и др. Същите са представени чрез разстоянието от община Маджарово до тях. Представени са в таблица 2.1.

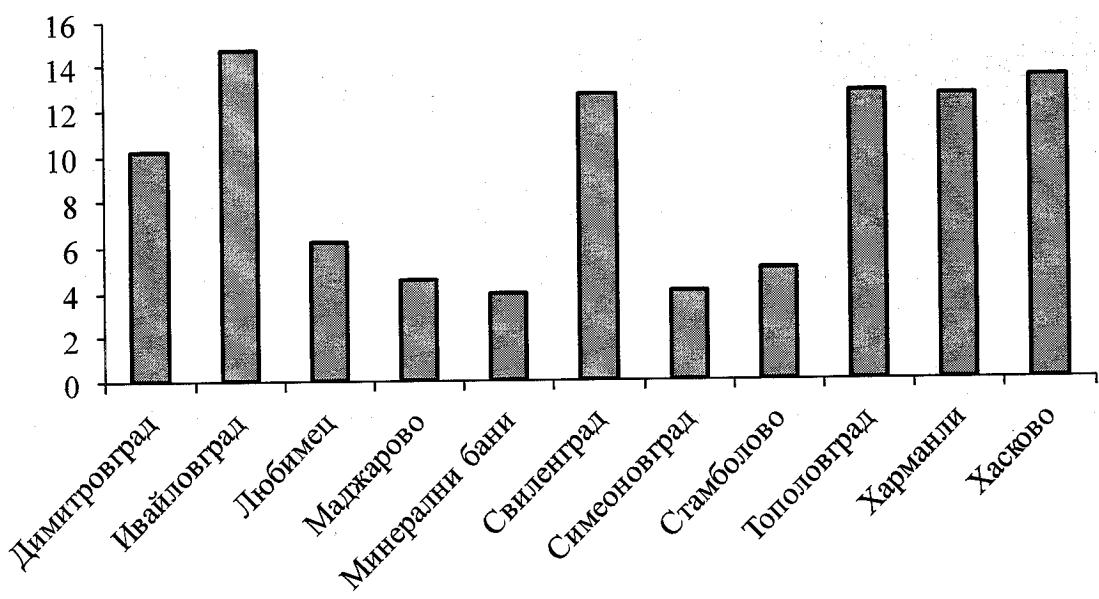
Таблица 2.1.

Разстояния от община Маджарово до стратегически точки и обекти в страната

Стратегическа точка	Разстояние
Българо-Гръцка граница	56 км.
Българо-Турска граница	74 км.
Черно море	200 км
гр.София	295 км.
Магистрала София - Пловдив – Хасково - Свиленград - Истанбул/Турция/	през гр.Харманли - 35 км. през гр.Хасково - 65 км.
летище Узунджово	75 км.

Представа за мястото на общината в област Хасково по отношение на показателя „относителен дял на площ на територията“ от тази на областта (в %) дава фиг. 5.

**Относителен дял на територията на област
Хасково по общини**

Физикогеографска характеристика (Природни ресурси)

Геоморфологичка характеристика и релеф

Територията на общината попада в обхвата на Източнородопско сводово блоково издигане, което очертава крайните части на Родопския масив. Под влиянието на външните природни сили са се оформили красиви скални масиви. При преминаването на р. Арда през Маджаровската куполна морфоструктура са се образували Горномаджаровски и Долномаджаровски пролом.

Релефът на общината е формиран под влияние на денудационните процеси и тези протичащи на повърхността. Характерът на релефа, в по-голямата си част хълмист и нископланински. Характерни релефни форми като земни образувания са разкритите речни тераси и денудационните заравнености по течението на р. Арда. В релефа се открояват Маджаровската котловина, с надморска височина 140-150м. и каньоновидните врязвания на река Арда, с остри и стръмни склонове от двете страни на реката и меки, заоблени релефни форми и др.

Средната надморска височина на територията на общината е 323 м надм. вис., като вертикалното разчленение е 180 м, а хоризонталното – 2.1 m/km². Средната абсолютна височина е 450 – 500 м, а максималната разлика във височините е около 700м. Непосредствено край река Арда денивелацията е от порядъка на 250 – 500 м. Най-високите върхове са: Сърта - 813м. и Чатал кая - 767м.

Климатична характеристика

Според действащото климатично райониране на страната, община Маджарово попада в Преходно-континенталната подобласт на Европейско-континенталната климатична област и Южнобългарската подобласт на Континентално-средиземноморската област, позната още и като преходно-континенталната климатична област. Климатът в общината се отличава и с влиянието на средиземноморския климат, което е обусловено от близостта ѝ до Бяло море. Средиземноморското климатично влияние се проявява по долината на р. Арда. Отличителните черти на климата са:

- относително мека и топла зима;
- сухо и горещо лято;
- годишен ход на валежите с ясно изразен зимен максимум и летен минимум;
- честа проява на фънови ветрове през студеното полугодие.

Средногодишната, многогодишно измерена, температура на въздуха е 12,7°C, като средната януарска температура е 0,6.°C , а ср. юлска – 22,9 °C.

Средногодишното количество на валежите е ниско – около 520 мм., като най-големите количества са през зимно-пролетния сезон, а най-малки – през летния сезон, характерен с чести и продължителни засушавания.

Климатични особености са благоприятни за виреенето и отглеждането на редица едногодишни тополюбиви култури. За останалите е нужно напояване. Поради ниските температури през зимата е изключена възможността за виреене на субтропични видове.

Почви

Почвеното разнообразие в общината включва различни видове и подвидове почви, сред които преобладават слабо излужени и излужени канелени горски почви, леко и средно песъкливо-глинести, следвани от слабо оподзолени канелени горски почви. В землищата на някои населени места се срещат и други видове почви. Така например, в землището на с. Бориславци преобладават излужени черноземи и излужени чернозем-смолници, в Малко Брягово има и рендзини, а в Ръженово, Тополово и Румелия – и карбонатни черноземновидни. В поречието на р. Арда почвите са алувиални, делувиално-ливадни и алувиално-делувиални.

Незначителни части са заети от силно излужени и канелено-подзолисти почви. Те притежават плитък почвен профил (30-60 см.) и ниско хумусно съдържание (1-3%), което определя необходимостта от торене, както с оборски, така и с изкуствени торове, спазване на подходяща агротехника и изпълнение на съответните противоерозионни изисквания, предвид хълмистия и наклонен терен.

Характерни за региона са и т.н. скелетни почви, образувани от рушенето на риолитите. Те създават специфичен микроклимат, който е от голямо значение за съществуването на местните растителни видове.

Води

От повърхностно течащите води, основна артерия, която отводнява територията на общината е р. Арда. Тя преминава през територията на общината в долното си течение. Тя е най-големият десен приток на р.Марица и най-голямата река в Родопите. Извира от северозападното подножие на Ардин връх. Тече на изток в дълбока долина, образувайки къси проломи /на територията на общината – Горномаджаровски и Долномаджаровски/. Речното корито е покрито с алувиални наноси, със среден наклон 7,5%. Среднопланинския релеф, изграден от еоценски наслаги, риолити, андезити и техните туфи, благоприятства за развитието на ровинната ерозия. Дължината на реката в българската територия е 241,3 км., общо 271,7 км с частта в Гърция/. Модулът на оттока е сравнително голям - 14,73 л/сек/кв.км. По долината на Арда прониква средиземноморско климатично влияние. Средно-годишната температура на водата е от 6 до 13⁰С. Името на Арда има тракийски произход и означава “Бала река”.

На територията на общината са изградени и редица изкуствени водоеми – язовири и микроязовири. Тук попада и част от яз. „Ивайловград“ Основното предназначение на язовира е да изравнява водите на р.Арда при използването им по подходящ график за добив на електро енергия. Язовир “Ивайловград”, както и другите водохранилища от каскада “Арда”, намаляват силата на катастрофалните наводнения, които Арда е причинявала в миналото. Устието на язовира достига до селата Бориславци и Малки Воден.

В мрежата от няколко десетки микроязовира и водоеми на територията на община Маджарово, по-големи са: “Еникъй”- с. Бориславци; “Адачалски път” и “До село” – с. М.Воден; “Харман тепе” и “Мешелика” – с. Ефрем; “Срешу пожара” – с. М.Брягово както и няколко безименни водоема в землищата на селата Д. Съдиево, С. поляна, Д. Главанак , Златоустово (2 водоема), Тополово (5 водоема) и др.

Минерално-сировинни източници (Полезни изкопаеми)

На територията на общината са разкрити и няколко находища на минерално-сировинни източници (полезни изкопаеми). От тях по-известно и добре проучено е Маджаровското рудно поле е със значителен потенциал на ресурси на благородни метали. В алувиалните наслаги на р. Кулиджишка и р.Арда са доказани запаси на разсипно злато. От неметалните минерално-сировинни източници е находището на глини "Главанак". Глините от нова находище, освен като сировина за коагуланти, са изследвани и с оглед използването им в огнеупорната и керамичната промишленост.

Интерес за специалистите представляват богатите находища на полусъщоценнни камъни – аметист, ахат, топаз, мъхест ахат, и много други, които са добра база за развитие на ювелирната и бижутерска индустрия. Тези находища не са добре проучени и се използват ограничено. На територията на общината има една частна фирма – ЕТ “Емералд – Васил Бачев”, която се е специализирала в обработката и продажбата на полусъщоценнни камъни.

Флора и фауна

Община Маджарово попада в зоната на мезофитните дъбови гори, доминирани от горун, обикновен габър, благун. На места с плитка почва, със скални разкрития, горунът образува разредени съобщества с втори етаж от келяв габър. Често тези съобщества са вторични, резултат на изсичането на горите. Срещат се обширни популации на около 8 вида от

Червената книга. Скалните масиви са местообитание на редица редки видове, около 30, което е 25% от общия им брой. Със статут на природна забележителност в общината са 4 дървета, спадащи към подкатегорията "Вековни дървета".

Общината попада в тракийски район на южна зоогеографска област. Източни Родопи са с най-голямо разнообразие на хищни видове птици в Европа. Със статут на застрашени от изчезване в европейски мащаб са козодой, скален дрозд, авлига, скална лястовица и др.

От видовете, включени в националната Червена книга, се срещат: черен щъркел, скален орел, царски орел, морски орел, египетски лешояд, белоглав лешояд, белогръб и трипръст кълвач и др.

Много ценен вид, който е застрашен от изчезване в световен мащаб, е черният лешояд. Той не гнезди в района, но може да бъде наблюдаван. Особено внимание заслужава белоглавият лешояд. Колонията при град Маджарово е единствената по рода си в България и една от малкото такива в Европа. Състои се от 29 двойки. Гнездата на 12-13 от тях са разположени в естествени скални ниши на масивите Кован кая /със статут на природна забележителност/ и Патрон кая /със статут на защитена местност/.

От едрите бозайници се срещат: вълк, чакал, лисица, сърна и др. Голямо видово разнообразие имат земноводните и влечугите. Повечето от тях попадат под закрилата на Закона за биологичното разнообразие, като една част от тях са включени в Червената книга на България.

Зашитени територии

За опазване на биологичното разнообразие в екосистемите в района и на естествените процеси, протичащи в тях, както и на характерни и забележителни обекти на неживата природа и пейзажи, в рамките на вулканичен кратер са създадени 4 зашитени територии.

Природната забележителност "Кован кая" е обявена за зашитена територия с цел опазване на редки и застрашени видове птици. От видовете, включени в червената книга на България, по скалните вулканични ниши гнездят уникалните за цяла България и Европа белоглав и египетски лешояд. Може да се види и черният лешояд или още наричан картал. Тук могат да се наблюдават и други застрашени и редки видове като черният щъркел, белоопашат мишевол, син и пъстър скален дрозд и още много други интересни видове птици.

В непосредствена близост до този природен феномен е зашитената местност "Патронка". Тази зашитена местност е запазила уникални дъбови гори и много други редки и застрашени растителни видове. Тук обитават 77 вида птици. Мястото е от изключително значение и за други грабливи птици като черната каня и осоядът, включени в Червената книга на България. За белоглавия лешояд зашитената местност е едно от най-важните за опазването му места. Тук гнездят между 9-11 двойки от общо около 30 за България. В района са едни от малкото нови наблюдения у нас на застрашения в Европа ястребов орел. Зашитената местност се обитава и от изключително рядката за Европа видра.

Разположена на южния бряг на р. Арда, зашитената местност "Момина скала" е част от вулканичния кратер и включва високи до 150 метра скални комплекси, сипеи, пропасти, гори и пасища. Установени са около 600 вида растения, над 300 вида нощни пеперуди и около 150 вида гръбначни животни. От растенията 16 вида са включени в Червената книга на България. Скалните комплекси са гнездовище на редица застрашени и редки видове като египетския лешояд и скалния орел.

Цялото това разнообразие от представителите на флората и фауната в района и уникалният по характера си ландшафт на вулканичния масив се допълват от зашитената местност "Черната скала". Наред с голяма част от дотук изброените представители на растителните и животински видове, тук се срещат и бозайници като сърната, дивата свиня, белката, лисицата и дивата котка. От гнездящите в района 67 вида птици 22 са изчезващи в Европа.

Поземлени ресурси

Община Маджарово има територия 247 хил. декара, или 247 кв.км. По този показател общината попада в групата на малките общини. Характерът на релефа, както бе посочено вече - в по-голямата си част хълмист и нископланински, е дал отпечатък върху структурата на поземлените ресурси.

Данните от териториалния баланс показват, че от общата площ на общината с най-високи относителни дялове са горските (66%) и земеделските (25%) територии. За изследвания период 2007 –2013 г. се отчита ръст на земеделските територии с 2,3%.

Таблица 2.2.

Структура на поземлените ресурси в община Маджарово

Територия по вид	площ (дка)	отн. дял (%)
1. земеделски територии	62640	25,3
6 т.ч. <i>Обработвани земеделски земи</i>	40164	64,1
2. Горски територии	163612	66,2
3. Населени места и др. урбанизирани територии	4053	1,6
4. Водни течения и водни площи	4076	1,6
5. Територии за добив на полезни изкопаеми	4076	1,6
6. Територии за транспорт и инфраструктура	816	0,3

Източник: НСИ. Районите, областите и общините в Р. България.

В териториалния баланс на територията с най-голяма площ са горските територии. Същите попадат в обхвата на Държавно горско стопанство Хасково. Горската растителност е от чисти и смесени издънкови дъбови гори (предимно от благун, цер, зимен дъб и космат дъб). На ограничени места има малки масиви от изкуствено създадени игюлистоцветни насаждения, смесени с издънков дъб. Широколистните високостъблени насаждения са представени предимно от тополови и други култури. Наличните ресурси на горските територии са сравнително ограничени като възможности за икономическото развитие на общината. Независимо от това, тези територии разполагат с потенциал, който при добри политики може да се използва за местното икономическо развитие на общината. С стопанско отношение горските територии могат да бъдат източник на добри доходи на стопанските структури (Държавно горско стопанство) и на населението чрез използване на горските плодове и билки - жъльди, дрян, лешници, орехи, круши, шипки, къпини, ягоди и др. В горските територии има възможности и за добив на тревни груби фуражи, както и за развитие на нетно пасищно животновъдство.

На второ място в териториалния баланс са земеделските територии, които заемат 25,3% от площите на общината. Към 2013 година земеделските земи са 62640 дка. Ефективното използване на земеделските земи е свързано с осигуряване на определени условия. Към момента влияние оказват редица фактори със задържащ характер - общите икономически трудности, разположеността на земеделските земи, тенденциите към намаляване и застаряване

на населението и шокът от цялостното пренастройване на земеделието.

Структурата на земеделските земи, показва, че половината от площа им се пада на нивите. Техният процент непрекъснато се увеличава, изпреварва няколкократно този на общото увеличаване на земеделските територии. Това се дължи на процеса на възстановяване собствеността върху земеделските земи.

За съжаление при трайните насаждения тенденцията е негативна. Това е в дисонанс с добрите почвени и агроклиматични условия в общината за развитие на лозарството и овоощарството. Със своите предимства – не много голяма възискателност към почвата и нейната влажност, ранно въстъпване в плододаване има възможност за най-производително използване на хълмистите и наклонени терени със сравнително по-бедни почви, които са характерни за общината.

Бонитетните балове по култури за всички землища на община Маджарово, определени на базата на почвено картиране, сочат висока оценка на условията за отглеждане на лозя и овощни видове. Това определя необходимостта от комплексна общинска програма за наследчаване създаването и отглеждането на трайни насаждения.

Очертава се и необходимостта от изграждането на пълноценна и лесно достъпна Информационна система за земята, за нейното количество и качество, търсена и предлагана.

Таблица 2.3.

Размер и структура на видовете земи, включени в обхвата на земеделските територии на община Маджарово

Видове земеделски територии	Стойности – 2013 г.	
	Площи (дка)	%
1. Ниви	33298	53.12
2. Трайни насаждения	300	0.48
3. Естествени ливади и мери и пасища	21227	34.00
4. Полски пътища	2381	3.77
5. Други	5434	8.63
Всичко	63056	100,00

Състояние на местната икономика

Обща характеристика

Община Маджарово принадлежи към общините със слабо развита икономика. На територията ѝ леката промишленост е слабо развита. Значението на селското стопанство в икономиката на общината е голямо, но то е от екстензивен тип и не отговаря в достатъчна степен на европейските стандарти. Според оценки на общинската администрация над 90% от населението в работоспособна възраст в общината се занимава със селско стопанство, като обработва малък по размер земя. Голяма част от производителите не са регистрирани по ТЗ и почти не използват наемен труд, а само семейна занятост. През последните години приоритетно място в стопанския комплекс на общината заема туризма.

Най-добри показатели за развитие според показател „Приходи от дейността“ през 2013 г. имат стопанските единици в секторите: „Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива“, „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети“, „Транспорт, складиране и съобщения“ и „Хотели и ресторант“.

Малък и среден бизнес

Производствените предприятия и търговските дружества, които извършват някаква дейност на територията на общината са от типа „микро“ и „малки“ предприятия. Сред тях преобладават тези от типа „микро“ предприятия, чиито брой от 29 през 2007 г. се е увеличил на 39 или с 35 % през 2012 г. Малките предприятия са представени само от 2 броя.

В структурата на общинската икономика през 2012 г. най-голям абсолютен брой заемат предприятията в икономическите дейности „Търговия и ремонт на автомобили и мотоциклети“, „Хотелиерство и ресторантърство“ и „Транспорт, складиране и пощи“. Посочените икономически дейности са от третичния сектор („Услуги“). Относителният дял на предприятията в посочените икономически дейности от общия брой на предприятията в общината е както следва:

- търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети – 43%;
- хотелиерство и ресторантърство – 18%;
- „транспорт, складиране и съобщения“ – 11%.

Поради конфиденциалността на данните предоставяни от НСИ за предприятията в категориите „производство“ и „строителство“ е невъзможно да се анализира дялът им в структурата на икономиката на територията на община Маджарово.

Таблица 2.5.

**Динамика в броя и относителния дял на микро и малките предприятия в община
Маджарово за периода 2007-2012 г.**

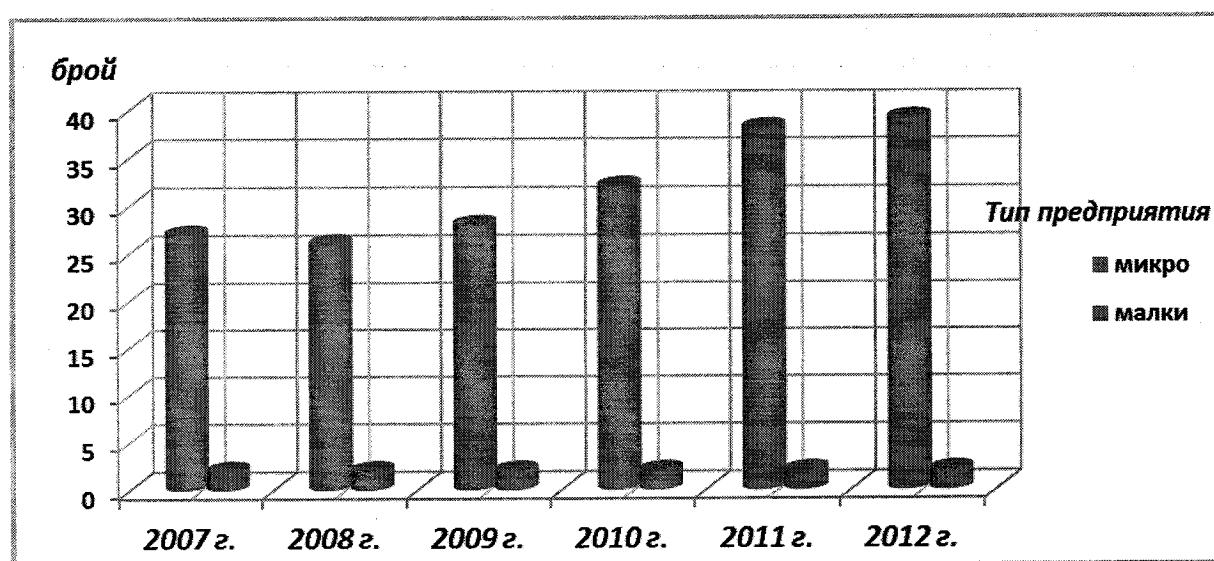
Години	„Микро“ предприятия		„Малки“ предприятия	
	брой	% от общия брой предпр.	брой	% от общия брой предпр.
2007	27	93,0	2	7,0

2008	26	92,0	2	8,0
2009	28	93,0	2	7,0
2010	32	94,0	2	6,0
2011	38	95,0	2	5,0
2012	39	95,0	2	5,0

Източник: ТСБ. Хасково

Посочените промени в броя на микро и малките предприятия очертават тенденция на нарастване на броя на микропредприятията, която е показана графично на *фиг. 6*.

Произведената бруто продукция (в хил. лв.) в община Маджарово бележи тенденция на нарастване, като през 2012 г. е 2956 хил. лв., 2011 г. - 2237 хил. лв., 2010 г. - 1882 хил. лв., 2009 г. – 1786 хил. лв., 2008 г. - 1847 хил. лв. и през 2007 г. е 2382 хил. лв., което е при сравнение между показателя отчетен през 2007 г. спрямо 2012 г. е увеличение с 24 % .

Фиг. 6.

Негативна тенденция се отчита по показателя „Заети лица”, които през 2007 г. са 115 и намаляват до 77 през 2012 г.

Тенденция на стабилизиране се наблюдава при показателя “средства за заплати и други възнаграждения”, като през 2007 г. стойността му е 246 хил. лева, а през 2012 г. – 223 хил. лева.

Настъпилите структурни промени в икономиката и установяването на пазарни условия влияят положително върху инвестиционната активност на стопанските субекти. За изследвания период се отчита тенденция на увеличение на разходите за придобиване на ДМА, като от 427 хил. лв. през 2007 г. те нарастват на 6099 хил. лв. през 2012 г.

Изводите от общата характеристика на местната икономика могат да бъдат

формулирани по следния начин:

- За изследвания период отрасловата структура на икономиката на общинско ниво, като цяло запазва основните си характеристики, като се забелязват положителни тенденции в някои от основните показатели;
- Водещи функции в общината имат строителството и хотелите и ресторантите, допълнени от търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили и мот. През последните години туризмът има значителен дял в икономиката на общината.

Характеристика на икономическите сектори

Селско, горско и рибно стопанство

Изключително благоприятното съчетание на природо-климатичните условия в община Маджарово са реална предпоставка за по-доброто развитие на селското стопанство. То продължава да е един от приоритетните отрасли в икономиката на общината. Двата основни подотрасъла - растениевъдство и животновъдство не са развити в еднаква степен, като животновъдството е по-слабо развито.

Преодоляването на натрупаните диспропорции от забавения ход на реформата в областта на селското стопанство и свързаните с него негативни процеси са към своя край. Бавните темпове на провеждащата се реформа в областта на селското стопанство задържа неговото развитие. С промяната в собствеността следващо да се променят и условията и начина на работа.

Ролята на задържащ фактор за по-тълното използване на поземлените ресурси, производствения опит на населението играят липсата на достъп до външните пазари, на централизирани поръчки, свития вътрешен пазар, липсата на ефективна система за кредитиране. Прилагането на остарели технологии, лошото заплащане на труда и напълно амортизирания машинен парк бяха превърнали селското стопанство в непривлекателен отрасъл.

Със стартирането на мерките по Програмата за развитие на селските райони 2007-2013 г. се осигури достъп до финансов ресурс на регистрираните земеделски производители, които с възползваха от предоставената възможност, разработиха и реализираха проекти по мерки 112, 114, 121, 141, 211, 212, 214, 311 и 312. С реализацията на проектите се обнови машинния парк, създадоха се насаждения от едногодишни и многогодишни култури, бе увеличен броя на животновъдите и разнообразието и броя на отглежданите животни, изградени бяха и функционират няколко къщи за гости, като всичко това способства за по-бърз икономически растеж и повишаване качеството на живот. Средносрочното и дългосрочното планиране на селскостопанското производство ще бъде пряко свързано с новите процедури и мерки предвидени за следващия планов период – 2014-2020 г. , като се очаква положително въздействие за онази част от населението на общината, за която селското стопанство се е превърнало в основен поминък.

➤ Растениевъдство

Фактор за развитието на аграрния сектор са наличните поземлени ресурси, използвани за тази икономическа дейност, а именно – разнообразните земеделски земи. Възстановяването на собствеността върху земеделските земи създаде условия за паралелно съществуване на различни форми на собственост – държавна, общинска и частна. Структурата на земеделските територии в общината е посочена в таблица 2.7.

Таблица 2.7.

Размер и структура на видовете земи, включени в обхвата на земеделските територии на община Маджарово към 31.12.2013 година по начин на трайно ползване

Видове земеделски територии	Състояние	
	Дка	%
1. Ниви	33498	53.12
2. Трайни насаждения	300	0.48

3. Естествени ливади и мери и пасища	2144 3	34.00
4. Полски пътища	2381	3.77
5. Други	5434	8.63
Всичко	63056	100,00

Източник: ОСЗ-Хасково

Високият дял общинска собственост предоставя възможност за провеждане на целенасочена земеделска политика. Общинската частна земя през последната година стана повече, поради изтичане на 10-годишния период на земите, стопанисвани от общината, които станаха общински частни. Сега общината ги отдава под наем и осъществява аграрната си политика. Държавният поземлен фонд също играе важна роля в структурирането на селското стопанство. ДПФ е резерв за осъществяване на политиката за задоволяване потребностите на стопани, които нямат собствена земя или имат, но им е недостатъчна, а желаят да се занимават със селско стопанство. С най-висок размер на земеделски земи разполагат селата: Сеноклас, Бориславци, Ефрем и Тополово.

Традициите в земеделието са свързани с отглеждането на пшеница, ечемик, дини, тютюн и малко зеленчуци. Наблюдава се силно принудително отдръпване от производството на пшеница и ечемик и то при положение, че голяма част от населението на общината разчиташе основно на тези култури за изхранване на своите животни. Количество на засетите с тези култури площи намалява със всяка изминалата година

Промените в производството в растениевъдството бележат тенденции към намаляване, стесняване на набора от отглеждани култури и влошаване на условията, поради липса на правилен сейтбоуборот.

Има силен спад в производството на фуражни култури, което се дължи на високата им себестойност, намаляване броя на животните и екстензивното развитие на частното животновъдство. Неблагоприятна тенденция е силно намалялото производство на зеленчуци. То вече се свежда едва до самозадоволяване.

Независимо от наличието на широка мрежа от изкуствено създадени водоеми (микроязовири и водоеми) поливните площи на практика липсват. Това е и причината за по-слабата застъпеност на интензивни селскостопански култури. Голяма част от напоителните системи и съоръжения са унищожени и разграбени. Състоянието им изисква внимателен оглед и постепенна реконструкция съобразно специфичните нужди на частното селскостопанско производство в отделните землища. Това е възможно само, ако се обединят усилията на общината, на селскостопанските производители и на местния бизнес за привличане на средства от подходящи вътрешни и международни фондове.

Тази инфраструктура на аграрния сектор, която през последните години е зле поддържана, с ненапълно уточнена собственост и неорганизирана експлоатация. Първа стъпка към пълноценното използване на този важен ресурс е уточняването на фактическото и правно състояние и начините за използване на водоемите, след което да се изработи комплексна програма за експлоатацията им.

Част от причините за по-слабата ефективност на растениевъдния подотрасъл са:

- ниски изкупни цени;
- липса на осигурено изкупуване;
- липса на селскостопанска техника на територията на общината.

Основните насоки за решаване на проблемите в растениевъдството са следните:

- възстановяване на поливните площи;
- изменение в структурата на площите и възстановяване на традиционните земеделски култури;

- осигуряване от земеделските производители на подходяща техника, прилагане на правилен сейтбообраз и осигуряване на специализирана агрономическа помощ;

➤ Животновъдство

Животновъдството е представено на територията на цялата община. Отглеждат се основните видове селскостопански животни – говеда, овце, птици, свине. Като положителна тенденция следва да се отбележи развитието на пчеларството, което има добра перспектива за развитие в община Маджарово с оглед на добрия климат, растителното разнообразие и високата екологична чистота на района.

Благодарение на реализираните проекти по Програмата за развитие на селските райони 2007-2013 г. животновъдството върви към уедряване и се увеличава броя на животните в едно стопанство. Повечето от собствениците притежават по минимум 15 крави и по двадесет - тридесет овце, в сравнение с една-две крави и пет-шест овце в началото на предходния програмен период – 2007 година. Едните земеделски стопани – животновъдци са увеличават своя брой. През изминалния програмен период се е увеличил броят на говедата, овцете и пчелните семейства, докато отглеждането на кози, свине и птици е намаляло.

Животновъдството следва да придобие фермерски тип. Това обаче не може да стане без инвестиции и кредитни линии, за което подкрепа трябва да дойде от Държавен фонд земеделие.

- Насоките за по-нататъшното развитие и утвърждаване на аграрния сектор са свързани с:
- разширяване на площите за зърнопроизводството, които да заемат ежегодно не по-малко от 50% от обработваемата земя.

- Увеличаване дела на тревните фуражи: люцерна, грахово-овесени смески, естествени ливади. Развитието на производството на изброяните култури се налага от обстоятелството, че животновъдството е отрасълт, който се очертава да бъде водещ в по-нататъшното икономическо развитие на района.
- Развитие на зленчукопроизводството, на основата на поливното земеделие, с цел задоволяване нуждите на този и без това отдалечен от основните пазари район.
- Развитието на трайните насаждения се налага също от обстоятелството, че общината досега не е обезпечавана с тези продукти. В тази връзка добри са условията за череши, ябълки, праскови, лозя в почти всички населени места;
- Създаване на условия за развитие на земеделски екопродукти. Със закриване на минното производство отпадна опасността от замърсяване на почвите и водите, което дава шанс на ново направление в развитието на общината – екоземеделие и екопродукция, чийто по-високи цени на пазара ще компенсират по-високата себестойност на производството, произтичаща от особеностите на района и технологичните изисквания.

Промишленост

Промишлеността в началото на предходния планов период - 2007 г. осигурява 51% от нетните приходи от продажби на предприятията и ангажира 41% от работната сила в община Маджарово. Развит е основно преработващия сектор. В структурата на общинската икономика са представени следните фирми.

Дейността „Производство на машини и оборудване“ също е представена от производствен цех на фирма “ПИМ”. Фирма “ПИМ” ООД е създадена през 1990г. и играе важна роля за

задълбочаването на специализацията на област Хасково в сферата на производството на машини за хранително-вкусовата и млекопреработващата промишленост. „ПИМ“ реализира своето производство в над 15 страни от Европа, Азия и Африка. Извършено е преустройство на нова промишлена сграда с производствен цех в Маджарово. Цехът в Маджарово е най-голямата инвестиция в общината и осигурява заетост на приблизително 35 младежи от общината.

В общината работи и (ЕТ „Емарад – Васил Бачев“) специализирана в обработката и продажбата на полусъществени камъни и изделия от тях.

Туризъм

Туризмът се развива и заема място в социално-икономическия комплекс на общината. Този процес започва от началото на 90-те години, когато се търси алтернатива за закритото минно производство. Благоприятен фактор за наличните ресурси с природен и антропогенен характер, които се намират на територията на общината. Привлекателни за туризма са релефните форми, водните ресурси и биоразнообразието. С изключителна красота се отличават скалните масиви: Кулата, Момина скала, Сивридикме, Хисаря, Кованкая, Патронкая, Окопа, Менека. Особено ценен ресурс за развитието на воден и риболовен туризъм е язовир Ивайловград, устието на който се намира на територията на общината.

Втори важен фактор е подкрепата на политиката за развитие на туристическия сектор, осъществявана от местните власти и инициативността на част от бизнеса.

Необходимо условие за развитие на туристическите функции на общината е наличието на съответната туристическа инфраструктура. Тя включва както местата за *настаняване*, така и *заведенията за отдих и развлечения*, допълнени и с други туристически обекти. Важно място в създадената туристическа инфраструктура има разкрития *Природозащитният (посетителски) център*, създаден през 1994 г. по проект на Българо-швейцарската програма за защита на биологичното разнообразие с цел опазване и съхраняване на уникалното природно богатство в района.

В периода 2007-2013 г. туризмът, оценяван като икономическа дейност бележи колебливо развитие по отделните показатели. Броят на стопанските субекти в областта на туризма се е увеличил от 3 през 2007 г. на 8 през 2012 г. По показателите „Приходи от дейност“, „Приходи от продажби“, „Бруто продукция“ е регистриран определен спад, което се дължи на влиянието на икономическата криза. В този сектор през 2012 г са заети 6 човека или 8% от всички заети лица в общината.

Официалната статистика отчита дейността на местата за настаняване с капацитет над 10 легла. Денните показват, че в периода 2007-2012 г. дори и тази настанителна база (с посочения капацитет – над 10 легла) е с колебания в туристическата дейност, както това личи от данните в *таблица 2.9*.

Таблица 2.9.

Динамика в икономическите показатели на местата за настаняване (средства за подслон) с капацитет над 10 легла в община Маджарово – 2007-2012 г.

Показатели	2007 г.	2010 г.	2012 г.
Средства за подслон (капацитет над 10 легла)	1	1	2
Легла	50	50	62
Леглоденонощия	1 82 50	18 25 0	11 11 1

Стай	10	30	
Реализирани ношувки	68	40	
Пренощувал и лица	7	4	..
	41	21	
	1	2	..

Източник: НСИ. Районите, областите и общините в Р. България

.. Конфиденциална информация

За анализирания период е налице определен спад в броя на реализираните ношувки и на пренощувалите лица, независимо от нарастване на капацитета на местата за настаняване. Липсата на данни (поради изискването за конфиденциалност) за 2012 г. не дава възможност да се очертае по-пълната картина на натовареността на легловата база.

Част от посетителите на общината с цел туризъм са чужденци - с особен интерес към наблюдение на лешоядите, както и организирани групи с престой в района на Хасково, Кърджали и Стара Загора, които идват на еднодневни екскурзии до Маджарово. Българските туристи идват заради археологическите паметници или за краткотраен отдих (1-3 дни). Като перспективен пазар се очертават посетителите от Южна България (Хасково, Стара Загора) за краткотраен отдих (събота и неделя). Друг потенциален сегмент са зелените училища и работните срещи на открито.

През 2013 г. туристическата дейност бележи значителен растеж. Броят на стопанските субекти в областта на туризма се е увеличил от 3 през 2007 г. на 8 през 2012 г. В този сектор през 2012 г са заети 6 человека или 8% от всички заети лица в общината.

Актуална информация за местата за настаняване, техния капацитет и категорията им се съдържа в Консолидирания национален туристически регистър. Към м. май 2015 г. в него са вписани обекти със следните основни параметри:

- Брой места за настаняване - 21
 - в т.ч. хотели - 2;
 - хижи - 1;
 - други (семейни хотели, къщи за гости, самостоятелни стаи - 18
- Брой легла – общо - 316;
- Категория на обектите
 - 1 звезда - 17
 - 2 звезди – 3
 - 3 звезди - 1

Към момента легловата база е съсредоточена в няколко населени места, а именно:

- гр. Маджарово – 11 места за настаняване с общ капацитет 217 легла.
- с. Бориславци – 5 места за настаняване с общ капацитет 58 места;
- селата Малки воден, Тополово, Горно поле, Д. Главанак, Ефрем – по 1 обект с общ капацитет на местата за настаняване 41 легла.

От местата за настаняване с представителен вид за общината са Хотелски комплекс "Рай" и Къща за гости „Долината на вълчицата". Същите са изцяло частна инвестиция. Разполагат със 102 легла, ресторани, дневен бар, тераса с градина, беседка, кът за чеверме,

детска площадка, паркинг.

Направената характеристика на туристическия сектор в община Маджарово дава основание да бъдат формулирани няколко основни изводи:

- Община Маджарово провежда политика за развитие на туризма като икономическа дейност, която ще заема все по-осезаемо място в местния социално-икономически комплекс. Основните дейности и мерки, свързани с реализацията на тази политика се съдържат в приетата *Дългосрочна програма за развитието на туризма в общината*,
- Общината разполага с определени природни и антропогенни ресурси, които са фактор за развитието на алтернативни видове туризъм. От тези ресурси с по-голяма значимост са тези с природен характер, както и някои с антропогенен (недвижими паметници на културата). Културно-историческите паметници трудно могат да бъдат самостоятелна цел на посещение, поради което е необходимо тяхното съчетаване, както с природните компоненти, така и с културно-историческите ресурси на съседните общини, най-вече Ивайловград;
- Инвестициите в сферата на туристическата инфраструктура на този етап все още не съответстват на изискванията за привличане на по-голям туристически поток. Освен в места за настаняване и заведения за хранене и развлечения, е слаб инвестиционния интерес към развитие на инфраструктура, съпътстваща туристическото развитие;
- Все по-серioзно се усеща липсата на туристическа координираща структура, занимаваща се с интегрирано предлагане на туристическия продукт – рекламиране, информация, организиране на цялостната туристическа дейност. Функциите на туристически информационен център до известна степен се изпълняват от Природозащитния център, но той не извършва всичките дейности присъщи на посетителски център.
- Проблем, който ще се изостря през следващите години е за липсата на добре подгответи туристически кадри. Целесъобразно е да бъдат осигурени местни кадри, които да бъдат подгответи чрез специализирано обучение, организиране на семинари, курсове за професионална квалификация и преквалификация в туристически професии

През програмния период 2014-2020 г. общинската политика за развитие на туристическия сектор следва да отчита благоприятните възможности за развитие на познавателен и екологичен туризъм. Чрез организирането на туристически маршрути ще могат да се създадат възможности за:

- опазване на биологичното разнообразие;
- участие на местния бизнес в развитието на тази перспективна икономическа дейност, осигуряваща доходи на населението;
- популяризиране на общината като туристическа дестинация и др.

Общински бюджет

Основните финансни ресурси в община Маджарово се формират от:

- собствени приходи в общинския бюджет;
- постъпления от републиканския бюджет;

- постъпления от извънбюджетни фондове.

Анализът на формирането на бюджета за периода 2007-2013 г. дава възможност да се направят изводи за финансовите възможности.

Размерът на бюджетните приходи в общината бележи отрицателна тенденция, като от 2 926 687 лв. през 2007 г. намалява до 1 993 281 през 2013 г. В структурата им дельт на собствените приходи е 1/3 от субсидията от републиканския бюджет. Забелязва се положителна тенденция при собствените приходи, като от 338 887 през 2007 г. нарастват до 459 285 през 2013 г. В структурата на бюджетните разходи през 2013 г. най-голяма тежест имат разходите за жилищно строителство и БКС - 28%, следвани от разходите за образование – 25% и за изпълнително законодателните органи – 24%.

За изследвания период се отчита близо 600% намаление на разходите за отбрана и с близо 350% увеличаване на разходите за социални грижи. Незначителен е дельт на финансовите средства, които общината отделя за култура, физкултура и спорт.

Община Маджарово е в добро финансово състояние. Усилията на местните власти за подобряване на финансовите ресурси на общината е необходимо да бъдат насочени към още по-голямо увеличаване на местните приходи, привличане на средства за решаване на инвестиционни програми, създаване на условия и мотивация за развитие на частен бизнес.

Общинска финансова политика. Бюджетът на общината се съставя въз основа на целите, залегнали в общинския план за развитие и прогнозите за развитие на общината. Общите финансови цели на общината са:

- Поддържане на финансова основа, достатъчна за предоставяне на общоприемливо равнище на общинските услуги както в текущ, така и в средносрочен план.
- Да устоява на местни и регионални неблагоприятни икономически въздействия.
- Да отговаря своевременно на промени в потребностите на местната общност по отношение на предоставяните услуги.
- Да поддържа висок кредитен рейтинг и кредитна способност.
- Да поддържа стабилно финансово състояние.

Състояние на човешки ресурс

Човешки ресурси

За целите на настоящата разработка, демографската характеристика на община Маджарово включва анализи и оценки на населението с неговите демографски параметри, както и анализи и оценки на населението като трудов ресурс.

Предмет на демографската характеристика са:

- Анализи и оценки на количествените параметри на населението;
- Качествени характеристики на населението;
- оценки на населението като трудов потенциал на общината

Количествени параметри на населението

➤ Брой на населението

Един от основните количествени параметри е броя на населението. На практика това е основният демографски показател, използван за оценка на степента на населеност на

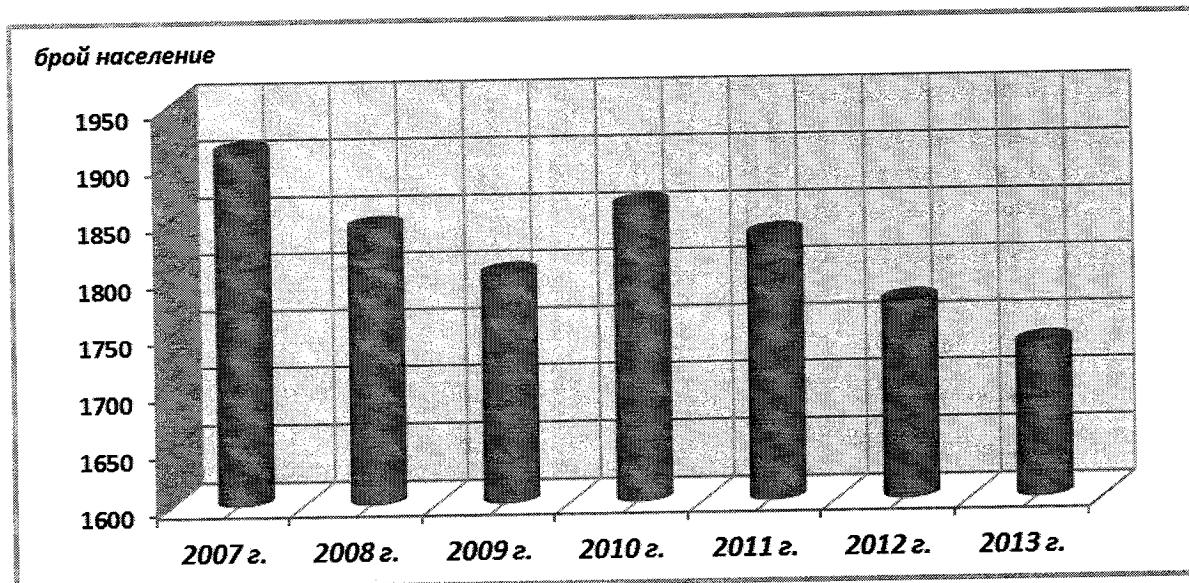
територията. Той е с динамичен характер и се определя основно от параметрите на естественото и механичното движение на населението в рамките на определен период.

От средата на 80-те години на миналия век се формира трайна тенденция на намаляване на броя на населението в национален мащаб. В община Маджарово населението през последните 10 години е намаляло с 50%.

Към края на 2014 г. в община Маджарово броят на населението по данни от текущата демографска статистика възлиза на 1759 д. По този демографски показател община Маджарово попада в категорията на много малките общини (с население до 10 хил. д.). Ретроспективният анализ на този показател (за изминалите 8 годишни период за който се отнасят официалните статистически данни) показва тенденция на намаляване на броя на населението на общината, която е характерна за почти всички общини в страната. Подобна констатация се подкрепя от следните данни:

- Брой на населението на община Маджарово – 2007 г. – 1909 д.;
- Брой на населението на община Маджарово – 2010 г. - 1859 д.;
- Брой на населението на община Маджарово – 2012 г. - 1772 д.
- Брой на населението на община Маджарово – 2014 г. - 1759 д.

Динамиката в броя на населението на общината в анализирания период е показана графично на фиг. 7.

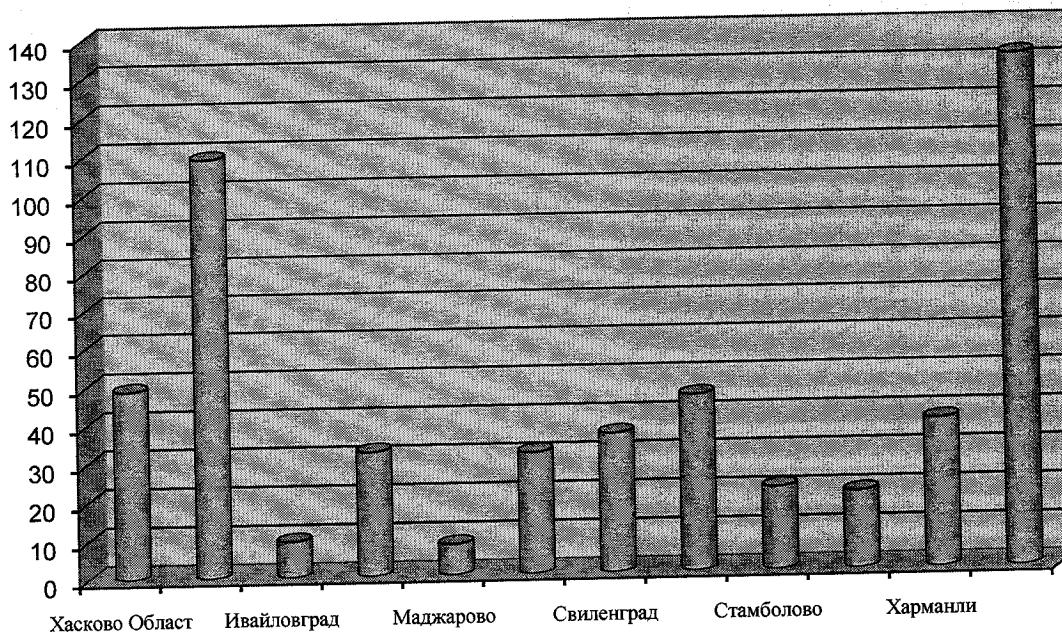
Фиг. 7.

Броят на населението, отнесен към площта на общината формира показателя „географска гъстота на населението“ Този показател е критерий за населеността на територията и показва какви са възможностите на човешкия ресурс за използване на потенциалите на територията. Малкият брой на населението на община Маджарово е основния фактор за ниската му гъстота. По данни за 2013 г. тя е едва 7,1 д./ km^2 . Това е една от най-ниските гъстоти на населението в страната, която е характерна за силно обезлюдениите общини. За сравнение средният за страната показател за 2013 г. е 65,3 д./ km^2 , а за област Хасково – 43,2 д./ km^2 . по този показател общината е на последно място в област Хасково, заедно с община Ивайловград (7,5 д./ km^2). Представа за мястото на община Маджарово по показателя „географска гъстота на населението“ сред общините от областта дава фиг. 8.

Като степен на урбанизация от гледна точка на структурата на населението по типа на населените места (град:село), община Маджарово е с ниско ниво на урбанизираност. Това се дължи на по-малкия абсолютен брой и съответно на ниския относителен дял на градското население. В гр. Маджарово към 2013 г. живеят 618 д. от общо 1772 д. население на общината. Като

относителен дял това е само 35,6% от общия му брой.

Гъстота на населението по общини в Хасковска област

Фиг. 8.

Агломериране на населението по населени места, според броя на живеещото в тях население е както следва:

- селища с население до 100 д. – 8 бр. с общ брой население 550 д.;
- селища с население от 100 до 250 д. – 4 бр., к общ брой население 566 д.;
- селища с население над 250 д. – 1 бр. с общ брой население 618 д.

Основният извод от посочените данни, е че селищната мрежа в общината (общо 18 населени места) е силно удебренена по отношение на броя на населението. Средният брой население на 1 селище е 98 д. Преобладават населените места с население между 40 и 60 человека. Тази демографска характеристика на населените места е сериозна пречка за функционирането на обекти на социалната инфраструктура – образователни, здравни, културни и др.

➤ Движение на населението

Броят на населението и промените в него са резултат от комбинираното влияние на естественото и на механичното му движение. Демографската характеристика на общината очертава неблагоприятна тенденция в състоянието и развитието както на естественото, така и на механичното движение на населението. Израз на това са и неблагоприятните кофициенти на естествен и на механичен прираст на населението (често с отрицателен знак).

Естествено движение. То се характеризира със състоянието на раждаемостта и на смъртността, от които се формира и естествения прираст на населението.

Раждаемост. Неблагоприятните стойности за естествения прираст са резултат от силно намаляващата раждаемост на населението. Този процес е с продължителност повече от две десетилетия. Неблагоприятната тенденция на намаляване на ражданията е характерна и за анализирания период 2007-2013 г. Тази тенденция е резултат от влошаващата се възрастова структура на населението и на намаляващия фертилен контингент. Общо за анализирания период броят на родените лица в общината е 78, или по 11 д. средногодишно. Това формира и нисък средногодишен кофициент на раждаемост 5,9%. В отделните години се наблюдават не много големи колебания в раждаемостта, но тенденцията е ясно очертана –

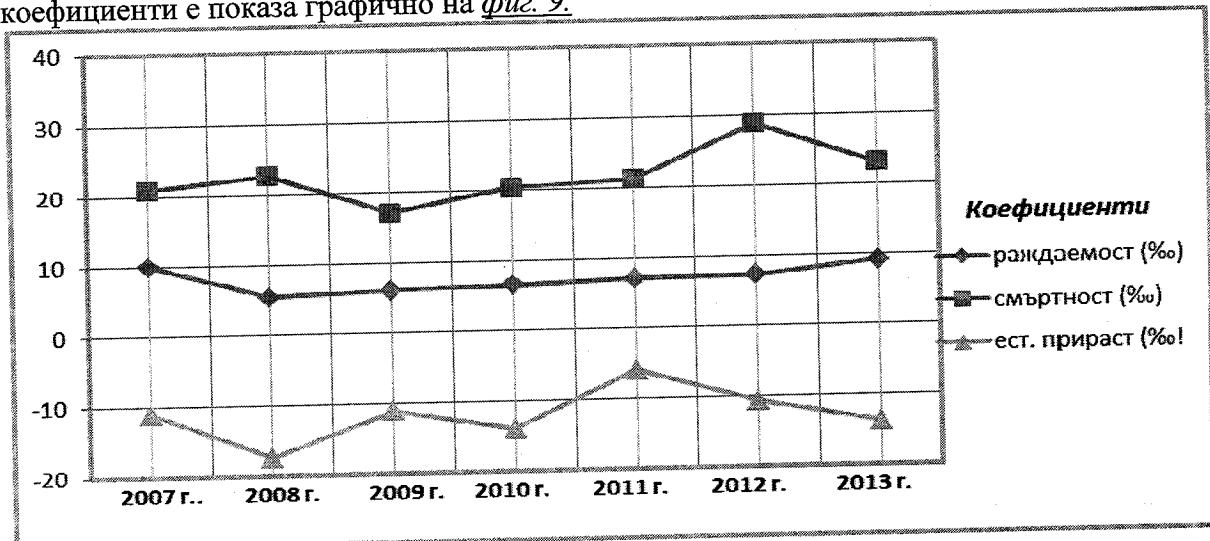
спад в раждаемостта.

По населени места с ниско равнище на раждаемостта са по-малките населени места, в които и възрастовата структура на населението е силно влошена. Немалко села са без случаи на раждане. Очертаната тенденция за намаляване на раждаемостта е характерна за всички селища в общината, вкл. и за гр. Маджарово.

Смъртност. Като резултат от застаряването на населението и влошаване на заболеваемостта е налице повишаване на смъртността. За разлика от раждаемостта, смъртността на населението е с по-високи стойности, което обуславя и отрицателния естествен прираст. Общо за периода 2007-2013 г. смъртните случаи в общината вълизат на 281 д., или средногодишно по около 40 д. Смъртността (съответно коефициентът на смъртност) на населението бележи тенденция на нарастване. През разглеждания период броят на умрелите в общината се движи в тесни рамки – между 40 и 50 д. годишно. Смъртността превишава няколократно раждаемостта като абсолютен брой и като коефициент на смъртност. Коефициентът на смъртност варира от 17,2% (2009 г.) до 28,8% (2012 г.). Средногодишният коефициент на смъртност за анализирания период е висок – 22,1%.

Естествен прираст. Като резултативна величина естествения прираст в общината е отрицателен. Така само по линия на естественото движение на населението община Маджарово „губи“ средногодишно по около 150 д. Средногодишният коефициент на естествения прираст е отрицателен и е – 12,0%.

Динамиката в естественото движение на населението, изразена чрез съответните коефициенти е показва графично на фиг. 9.

фиг. 9

Отрицателният прираст на населението в общината, както и в цялата област се обуславя предимно от по-интензивния процес на оstarяване на населението и желанието на съпружеските двойки да имат по 1 дете. Задържащото се високо равнище на смъртността се дължи предимно на смъртността в по-високите възрасти, но трябва да се има предвид и намаляването на населението в по-младите възрасти. Не малко влияние оказват и икономическите и социални фактори, свързани с културата и начина на живот на населението.

Механично движение. Върху броя на населението, освен естествения, важна роля играе и механичният прираст. Той се формира от броя на заселните и изселените лица.

Заселвания. Данните за механичното движение на населението в община Маджарово показват, че общината губи малко повече население, от това, което тя привлича, т.е. налице е отрицателен механичен прираст. За целия период – предмет на анализа, броят на заселните в общината е 478 д., или средногодишно тук се заселват по 68 лица. Средногодишният

коefficient на заселване е 37,5%. При анализа на статистическите данни за заселванията прави впечатление високия брой на заселените лица през 2010 г. (136 д.) и през 2011 г. (220 д.), което дава отражение върху средногодишния брой на заселените, които през останалите години са в порядъка на 25-30 д.

Изселвания. Броят на изселените лица през периода е общо 326 д. или по 46 д. средногодишно. Това формира средногодишен коefficient на изселване 25,3%.

Механичен прираст. Механичният прираст за целия период е положителен. С изключение на 2010 и 2011 г. в останалите 5 години от анализирания период механичният прираст е с отрицателен знак. Така е и през 2012 и 2013 г., като коefficientа на механичен прираст е съответно – 6,9%.(2013 г.) и минус 12,4% (2012 г.).

Качествени характеристики на населението

Показателите, свързани с качествените характеристики на населението засягат отделни негови структури – полова, възрастова, образователна, етническа. Някои от тези структури като възрастова и образователна определят и качествата на населението като работна сила. Информацията за някои качествени структури на населението, като образователна и етническа, се осигуряват само по време на пребояванията на населението. Поради тази причина, анализите и оценките на тези структури са на база данните от последните две пребоявания – 2001 и 2011 г.

➤ Полово – възрастова структура

Половата структура на населението на община Маджарово е с пропорции, които са различни от тези за област Хасково и за страната. В община Маджарово преобладава броят на мъжете, които през 2013 г. са 905 д., или 51,0 % от общия брой на населението на общината. В общината към 2012 г. на 100 мъже се падат по 96 жени. Налице е тенденция на нарастване на относителния дял на мъжете. Относителният дял на жените в гр. Маджарово е в същия порядък валиден и за общината. В общинския център, делът на мъжете е малко по-висок 51,4%.

Възрастова структура. Важен индикатор за качествените характеристики на населението на общината е неговата възрастова структура.

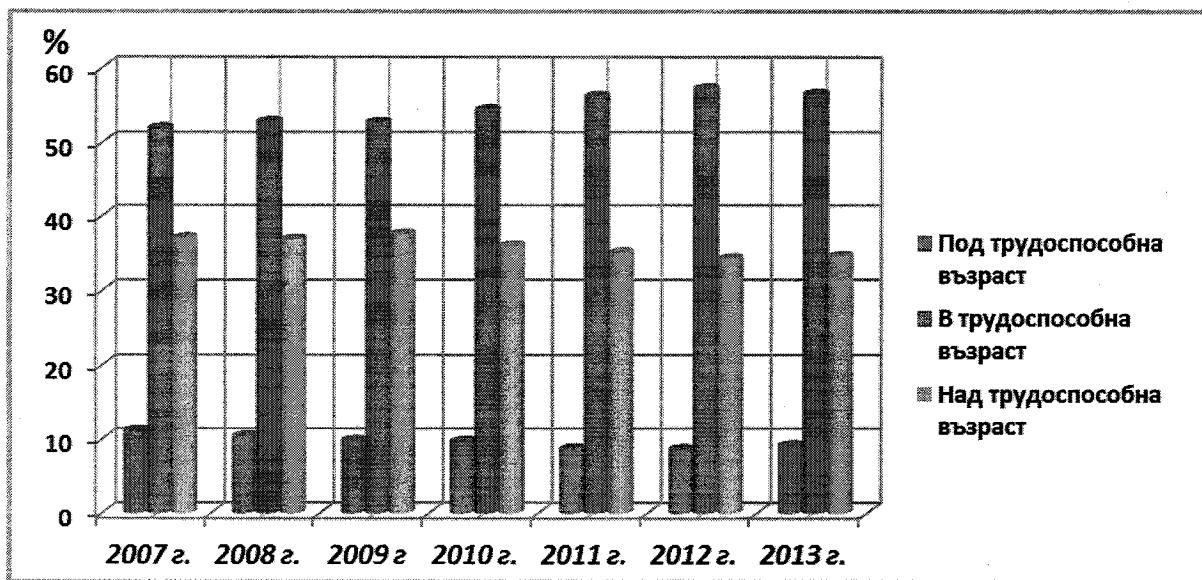
„Стандартните“ възрастови структури на населението, включват лицата в конкретни възрастови контингенти. Те имат отношение към характеристиките на населението като работна и извънработна сила. От тази гледна точка населението се диференцира в три групи:

- население „в под трудоспособна възраст“;
- население „в трудоспособна възраст“;
- население „в над трудоспособна възраст“.

Стандартните възрастови групи (под трудоспособна, в трудоспособна и в над трудоспособна възраст) имат отношение към броя на активното население, в т.ч. и на броя на заетите лица и др., т.е на трудовия потенциал на общината.

Данните показват, че възрастовата структура на населението на общината е нарушена. Броят на населението в над трудоспособна възраст надвишава значително броя на населението в под трудоспособна възраст, което е един от проблемите за нормалното естествено възпроизводство. За анализирания период не се наблюдава съществена динамика в абсолютния брой на населението в отделните „стандартни“ възрастови групи. Очертаните тенденции са свързани с намаляване на абсолютния брой на лицата в под трудоспособна и в трудоспособна възраст и в леко нарастване на броя на лицата в над трудоспособна възраст. По-високата смъртност на населението, която е характерна за високите възрастови групи е причината за намаляване както на абсолютния брой, така и на относителния дял на населението в над трудоспособна възраст.

Тези не много добре изразени тенденции са показани графично на фиг. 10.

Фиг. 10.

Центрът на общината – гр. Маджарово също е със "стагниращ" тип възрастова структура 10,59% : 67,09% : 22,32% /съответно под, във и над трудоспособна възраст/. Тези пропорции са относително по-благоприятни от средните за общината и се дължат на по-голяма възможност за намиране на работа, както и на по-добрите условия за обучение и живееене в гр. Маджарово.

Селата са с възрастова структура от регресивен тип. 77,59% от възрастните хора живеят в селата на община Маджарово, тъй като там е възможно да си помогнат в изхранването на семействата чрез развитието на лично стопанство. Особено неблагополучно е положението в с. Бориславци, с. Габерово, с. Горно поле, с. Ефрем, с. Малки Воден, с. Малко Брягово, с. Малко Попово, с. Селска поляна и с. Сеноклас, където възрастното население е в пъти повече от младото поколение.

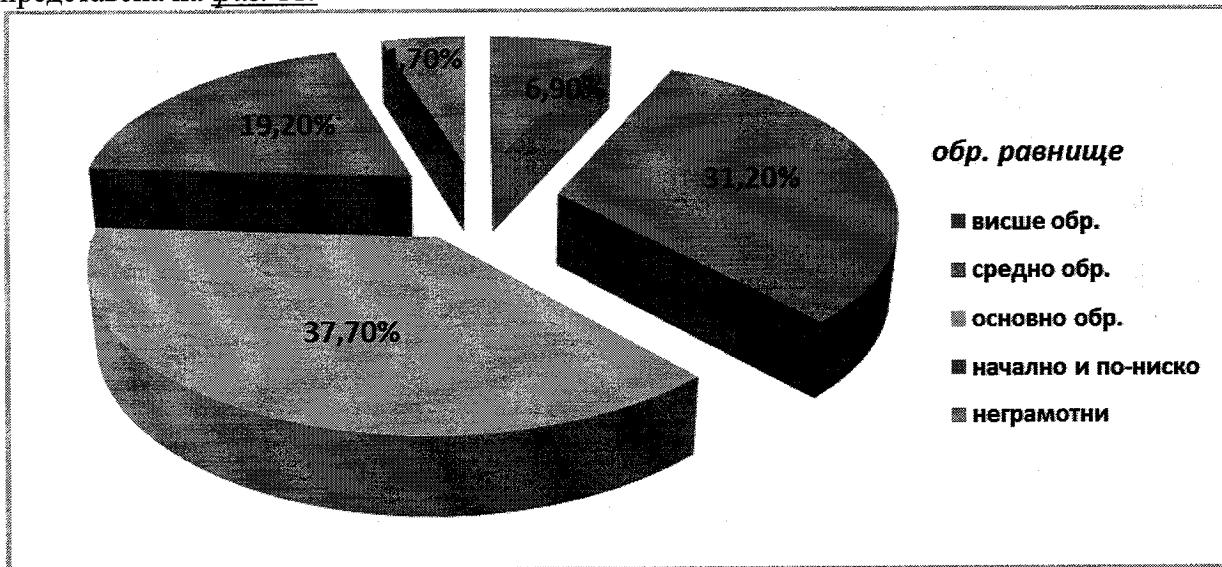
➤ Образователна структура

Данните за образователната структура се набират при пребояванията на населението и на жилищния фонд. При последното пребояване на населението, проведено през 2011 г., разпределението на населението на община Маджарово над 7 годишна възраст (1605 д.) по образователни равнища е следното:

- висше образование – 110 д., или 6,9% от населението над 7 годишна възраст;

- средно образование - 501 д. (31,2%);
- основно образование – 605 д. (37,7%)
- начално и незавършено начално – 308 д. (19,2%)
- неграмотни лица – 75 д. (4,7%).

В сравнение с 2001 г. е налице тенденция на нарастване на относителния дял на по-високообразованото население (с висше и средно образование) за сметка на по-ниско образованото. Графично образователната структура на населението на общината към 2011 г. е представена на *фиг. 11*.

Фиг. 11

В периода между двете пребоявания, освен тенденцията на нарастване на броя и на относителния дял на високо образованото население, намалява и броят на неграмотните лица.

С по-висок абсолютен брой и с висок относителен дял на високо образовано население е общинския център гр. Маджарово, както и няколко от останалите населени места. Данните от пребояването през 2011 г. показват, че от общо 2785 лица с висше образование в общината, 2126 д. живеят в гр. Маджарово. Това е 76,3% от всички лица с висше образование. Причините за тази висока концентрация на висшисти в гр. Маджарово, е че тук те намират много по-добра професионална реализация отколкото в останалите населени места.

От цялото население на гр. Маджарово, което е на възраст над 7 години лицата с висше образование съставляват 12,5%, а тези със средно образование – 51,1

➤ Етническа структура на населението

По отношение на застъпените етноси, данните от пребояването през 2011 г. показват че в етническата структура на населението в община Маджарово преобладаващата етническа група е българската. Като българи се самоопределят души, което е 62,2% от населението на общината, определило своята етническа принадлежност. Втора по численост е турската етническа група, която включва – 489 лица (35,5%). Други етноси са символично представени.

От направения анализ на демографското развитие на общината могат да се очертаят следните **тенденции**:

- продължава процесът на обезлюдяване на общината, което е резултат от комбинираното влияние на икономически, демографски и социални фактори;

- естественото възпроизводство на населението реално е блокирано, поради отрицателен естествен прираст, формиран от ниската раждаемост и високата смъртност на населението;
- миграцията се характеризира с висок интензитет;
- образователната структура на населението също е неблагоприятна - нисък е процентът на висшистите, като по определени професии осезателно се чувства тяхната липса: инженери, юристи, икономисти и висши медицински персонал;
- в териториален аспект се очертава по-благоприятно развитие на населението в центъра на общината спрямо селското население.

Изхождайки от основните изводи следва, че основните приоритети в развитието на човешките ресурси на община Маджарово следва да бъдат насочени към съхраняване на демографския потенциал и подобряване на качествените характеристики на възпроизводство на населението. Демографското развитие, обаче, е тясно свързано с цялостното социално и икономическо развитие на общината.

Заетост

Икономически активните лица в общината през 2011 г. са 543 человека, при икономически неактивни – 982 человека. Възрастовата структура на населението оказва голямо влияние върху изменението на броя и дела на икономически активното население.

Заетостта на населението от общината се формира главно от нейния център – гр.Маджарово – 236 человека или 43%. При анализа на данните за броя на заетите, определен при преброяване на населението следва да се има предвид една важна особеност. Като заети са преброени всички лица, които към този момент са били трудово ангажирани в т.ч. и извън границите на общината, т.е. и в други общини. Поради тази причина се появява определено несъответствие с данните за заетите лица в самата община, които са по-малко, отколкото при преброяването на населението.

Безработица

В община Маджарово се регистрира динамика на безработицата в посока намаление, очертаваща положителна тенденция по отношение тряйно и временно безработни лица. По данни на Агенцията по заетостта, Община Маджарово има равнище на безработица, както следва: През 2007 г. – 133 лица, 2008 – 135 лица, 2009 – 120 лица, 2010 г. – 118 лица, 2011 г. – 123 лица, 2012 г.- 122 лица и през 2013 г. – 119 безработни лица. Обезпокоителен е факта на увеличаване броя на безработните младежи до 29 години, като през 2007 г. са 15, а през 2013 г. – 21 или с 71% повече. Във всички останали групи се наблюдава тенденция на намаление на регистрираните безработни лица.

Спадът в темповете на развитие на икономиката като цяло, високото ниво на безработицата и липсата на доходи водят до чувствително увеличаване на социалното напрежение в общината. Към 31.12.2007г. на ежемесечно социално подпомагане са били около 8 семейства, които живеят единствено от получените социални помощи и назначаването им в Програмите за временна заетост. По тези програми се назначават социално слаби лица. Независимо от действието на Програмите за временна заетост към 31.12.2013г. броят на семействата на социално подпомагане е 11.

Голямата отдалеченост на гр. Маджарово и общината от градовете Хасково и Харманли, липсата на суровинна база и стагнацията в икономиката се явяват пречка за разкриването на нови работни места.

Направени проучвания между бизнесмени от региона сочат, че същите се въздържат от инвестиране в общината, тъй като високите транспортни разходи осъществяват готовата продукция и я правят неконкурентноспособна. Изхождайки от реалната ситуация, общинското

ръководство счита за своя основна задача борбата с безработицата, чрез разкриване на нови работни места, като се отделя голямо внимание на изготвянето на проекти, с които да се кандидатства за финансиране пред различни институции.

Характеристика на социалните дейности и социалната инфраструктура

Образование и образователна инфраструктура

Образователната система в община Маджарово е представена от предучилищното обучение на децата и от общото образование. Броят и капацитетът на образователните заведения са функция от броя на децата в съответната възраст и на учениците.

➤ Предучилищно обучение

Предучилищното обучение на децата в общината се осъществява в едно детско заведение – ЦДГ „Лиляна Димитрова“ в гр. Маджарово. През учебната 2013/2014 г. в детското заведение са били обхванати общо 22 деца. Броят на местата в ЦДГ е 22, като на всяко дете се осигурява и място. Формирана е 1 група, която е със същата пълняемост – 22 деца.

В анализирания период не се наблюдава съществена динамика в броя на обхванатите деца. През учебната 2007/2008 г. те са били 19, през учебната 2010/2011 – 26 деца. Броят на децата в ЦДГ се определя от нивото на раждаемост през съответните години, като коефициентът на обхват (групов нетен коефициент на записване) е около 98.

➤ Общо образование

Източник: НСИ. Учене през целия живот

Като резултат от намаляващата раждаемост, икономическата стагнация и миграционните процеси, с всяка изминалата година намалява броят на учениците. Тази неблагоприятна демографска тенденция ома като резултат намаляване на броя на паралелките, формиране на паралелки със слети класове, наличие на паралелки с ниска пълняемост и др.

Учениците в основното образование (I-VIII клас) са обхванати в общо 4 паралелки. На практика това са паралелки със слети класове, в които условията за провеждане на нормален учебен процес не са много добри. Паралелки със слети класове са една паралелка от II и III клас и една паралелка от VII и VIII клас.

Средния курс на СУ „Димитър Маджаров“ е с професионална насоченост. Учениците се обучават по програми за придобиване на професионална квалификация II степен. През учебната 2013/2014 г. в 4 паралелки се учат 84 ученика. Към професионалната квалификация по специалност „Транспортна техника“ в средния курс (IX-XII клас) проявят интерес и се записват и ученици от населени места от съседните общини – Стамболово и Крумовград.

Поради малкия брой на обучаваните ученици (в основното образование) и поради невъзможността да се удовлетворят изискванията и критериите за прилагане на делегираните бюджети в образованието СУ „Димитър Маджаров“ е със статут на „заштитено училище“. Паралелно със статут на заштитено, СУ „Димитър Маджаров“ изпълнява ролята и на средищно училище. В него се обучават и ученици от останалите села на общината. В училището се утвърждава и целодневната форма на обучение. За учениците от тази форма е осигурено и столово хранене с намаление на цените на храната, а за социално слаби ученици е осигурена безплатна храна (в рамките на общински проект „Обществена трапезария“).

През 2011 г.е извършена цялостна реконструкция на старата част на СУ „Димитър Маджаров“ със средства по ОП „Регионално развитие“.

Здравеопазване

Системата на здравеопазването в община Маджарово е представена само от лечебни заведения за извънболнична първична медицинска и първична дентална помощ. В общината функционира и филиал на ЦСМП. Малкият брой на населението на общината е ограничителен фактор за по-осезаемо развитие на здравната система.

В Регистъра на лечебните заведения, поддържан в актуално състояние от РЗИ – Хасково са вписани само 2 лечебни заведения, а именно:

- Амбулатория за първична извънболнична лечебна дейност, обслужвана от 1 общопрактикуващ лекар;
- Амбулатория на първична дентална помощ, обслужвана от 1 зъболекар.

По Областната здравна карта, съставена преди няколко години се предвижда броят на общопрактикуващите лекари да бъде по-висок -3 бр. По редица причини, 2 от местата са незаети. Обективен фактор за това е и ниския брой на населението, част от което е здравно неосигурено. Така на практика, пациентската листа на действащия личен лекар до голяма степен се покрива с броя на здравноосигурените лица в общината. Предвид, разполъксаността и отдалечеността на част от селата и неблагоприятните условия за дейността на личните лекари е реална необходимостта от разкриване на още 1 индивидуална лекарска практика за извънболнична лечебна дейност, както и на 1 дентална практика.

Местните власти, отчитайки трудните условия за работа на общопрактикуващите лекари (ОПЛ) в община Маджарово и затрудненията за привличане на ОПЛ предлага преференциални условия работата на лекари и стоматолози. С решение на Общинския съвет те са освободени от наем и са им предоставени за безвъзмездно ползване на лекарски кабинети и жилища

Специалната медицинска помощ е свързана с дейността на филиал на ЦСМП – Хасково, който е разкрит в общинския център. Същият дава 24 часови дежурства. ЦСМП – Маджарово разполага с екип от лекари специалисти и 2 бр. специализирани автомобила /линейки/.

Специализираната извънболнична помощ и специализираната дентална помощ не са развити в общината. Населението се обслужва от лекари –специалисти и денталисти в съседната община – Харманли или в Хасково.

Населението на общината получава болнична лечебна помощ също в общини Хасково – МБАЛ Хасково АД. По силата нормативен документ, община е акционер в МБАЛ - гр. Хасково с 0,57 % което представлява 981 акции от общо 88842.

Общински съвет Маджарово отчитайки трудностите при намиране на ОПЛ за общината и прие програма и мерки за създаване на преференциални условия за лекари и стоматолози. С решение на Общинския съвет. Те са освободени от наем и са им предоставени за безвъзмездно ползване лекарски кабинети и жилища. В същото време е подписан договор между община Маджарово и Министерство на здравеопазването за безвъзмездно

предоставяне в собственост на Общината медицинско оборудване за лекарските практики - всичко на стойност около 10000 лв.

Основните изводи от състоянието на здравната система в общината се формулират по следния начин:

- Неблагоприятен фактор е бързото намаляване на населението в общината, което прави лекарските практики непривлекателни;
- Разположеността на населените места и големите разстояния между тях затрудняват дейността на лечебните структури на територията на общината;
- Отдалечеността от центровете за спешна и неотложна медицинска помощ, както и от специализираната лекарска помощ затруднява профилактиката и лечението на хората в общината.

Култура и спорт

В община Маджарово, е представена комплексната читалищна дейност, която е организирана в читалище „Никола Й. Вапцаров“ в гр. Маджарово. Развити са библиотечната дейност и културни дейности в сферата на любителското творчество (художествена самодейност). Читалищната библиотека разполага с библиотечен фонд от около 15 хиляди библиотечни единици. Библиотеката е с техническо оборудване по програма „Глобални библиотеки - България“. Предлагат се и редица компютърни услуги и интернет.

Културните дейности в областта на любителското творчество са представени в редица форми – певчески, музикални, танцови, театрални. Към читалище „Н.Й. Вапцаров“ са формирани женски народен хор, детска фолклорна група, певческа група „Иглика“, танцов състав „Веселие“ и др.

На територията на община Маджарово функционира Етнографска сбирка. Тя представя бита и културата на жителите на Беломорска Тракия, чиито наследници са съвременните обитатели на региона. Съдържа, както археологични находки от района, така и елементи от съвременната история на града, с макети на минните галерии, изкопаеми и минерали от минното дело.

В община Маджарово се провеждат и масови събития с обществено и културно значение за местното население, като традиционните ежегодни събори:

- *Събор в местността Хисаря.* На 24-25 май се провежда земляческа среща на селата Сеноклас, Кочаш, Костово и Малко Попово. Традиционни са чеверметата, народните борби и надпяванията в местността "Хисаря";
- *Събор в гр. Маджарово,* провеждан в последната събота на месец септември. Свързан е националните чествания на Организацията на тракийците в България във връзка със събитията през 1913г. На този събор пристигат стотици бежанци и техните наследници от цялата страна. Отслужва се панихида и заупокойна молитва за избитите бежанци край гр. Маджарово. Съчетава се с митинг и народното празненство, с надпявания, надсвирвания, народни борби и др.

Читалище „Н. Й. Вапцаров“ е единствено в община Маджарово. То е и основен участник в реализацията на общинския културен календар.

Спорта и спортната инфраструктура в общината са представени с няколко обекта, в т.ч. и училищната спортна база. В гр. Маджарово е стадион „Миньор“, който разполага и със съблекалня. Спортна площадка (в рамките на училищната спортна база) в гр. Маджарово е предназначена за спортна дейност по волейбол и баскетбол. В с. Бориславци има спортна площадка (612 m^2), която също е предназначена за спортни мероприятия по футбол на малки вратички, баскетбол, лека атлетика.

Културно-историческо наследство

За цените и изследователите на българската история община Маджарово предизвиква определен интерес. Не е малък броят на археологическите и исторически забележителности, които са свързани с културно-историческото развитие на тази територия. От 1982 г. до днес са документирани над 40 недвижими археологически паметници. Над 150 скални ниши са пръснати на групи по скалните масиви. В местността Менека има тракийски некропол от IV век пр.н.е. с три земнонасипни куполни гробници. Пет антични, а в последствие и средновековни крепости, са охранявали района от външни набези - Окопа, Хисара, Сивридикме, Папазкая, Ефрем. В античните селища са открити две скални гробници и пет светилища (качища). Светилищата се намират в местностите Фурнаджика (с. Горно поле), Купакамък (с. Бориславци), Хисара (с. Сеноклас) и др. При с. Горен Главанак по време на археологически разкопки през 1999г. е открито интересно мегалитно съоръжение от 5-4 в.пр.н.е., наподобяващо по форма феномена Стоунхендж (Англия). Източно от с. Ефрем се намира местността Глухите камъни. Тя е изключително интересна с многобройните си скални ниши, с тракийското светилище. Обектът е добре запазен.

Забележителност на града е Пантеонът на загиналите тракийци. Той е построен на мястото, където през 1913г. са избити над 2000 българи бежанци от беломорска Тракия. Мемориалният комплекс, издигнат в чест на загиналите, се състои от *Паметник-костница, параклис "Св.Петка"* и *паметник "Тракия без граници"*.

Интерес и ресурс за развитие на културен и познавателен туризъм представляват следните забележителности в общината:

- *Крепост на в. Хисара* (в землището на с. Сеноклас) – крепостта се намира на обширно плато върху било на рид, с най-висока част м. Хисаря, на 2,2 км западно от гр. Маджарово. Пътят до крепостта е много живописен и подходящ за пешеходци и автомобили. В близост до крепостта е издигнат параклис, където всеки 24 май, се провежда събор на околните селища;
- *Римски път* (с. Долни Главанак) – през територията на съвременната Хасковска област през античността и средновековието преминават множество пътища. Един от тях – главния път Вия Сингидунум свързващ Сердика /София/ с Констинопол /Цариград/ се използва още от V в.пр.Хр., и има важно стратегическо значение. През периода на римското владичество, той е трасиран със солидна каменна настилка и по протежението му са построени множество пътни станции, разстоянието между които са маркирани с милиарни колони;
- *Скален релеф* (в землището на с. Горно Поле). Тракийски паметник представлява овален камък, на който е изсечен релеф. Каменният блок, върху който е изсечен релефът, в следствие на допълнителна обработка, грубо напомня човешка фигура. В момента е паднал на едната си дълга страна, но в миналото е стоял изправен. В горната му част е оформена груба рамка, в която са изсечени две човешки фигури, които са една до друга, с вдигнати нагоре ръце, издължено тяло и маркирани крака; едната е по-висока от другата. Паметникът е уникален, защото е без аналог и е едно от най-старите релефни изображения върху камък по нашите земи;
- *Скална гробница при с. Горно Поле* – разположена е в м. Фурнаджика, на 2 км североизточно от с. Горно Поле. Изсечена е в оголена от ерозията скалата в подножието на склон. Тя е от типа с преддверие, вход и камера. Интересното при тази гробница е, че тя има отвор и отгоре

на тавана на гробната камера;

- Скални ниши в м. Хамбарка – характерни са за Източните Родопи паметници, които не се срещат другаде. В района на гр. Маджарово са регистрирани няколко групи, някои от които днес попадат в рамките на средновековни крепости /Менекенски камъни, в. Хисаря/;
- Тракийски култов мегалитен паметник кромлех (в землището на с. Долни Главанак) – представлява култово съоръжение от вертикално побити каменни блокове. Камъните са поставени направо върху скалата, без да са оформени специални места и дупки за побиването им. Заграденото свещено пространство, където са били провеждани ритуалите, е с форма на окръжност. За подобни култови места в Западна Европа е възприет терминът “кромлех”, най-известен представител на който е Стоунхендж” в Южна Англия;
- Шарапана (в м. Големия бурун в землището на с. Балджа). Шарапаната се намира на склон на възвишение в местността Големия бурун, близо до изоставеното с. Балджа. Паметникът представлява изсечен в единична скала плитък басейн и свързани с него улеи за изливане на течността. Има и други подобни паметници в района с различни форми и размери.

С качества на културно-исторически забележителности с местно значение са и някои религиозни обекти. Такива са 4 църкви, построени в края на XIX и началото на XX век. Те са разположени в следните населени места:

- В с. Сеноклас се намира най-старата църква в общината, построена 1858 година, от майстор Георги Борумсуза от с. Устово Смолянско. През 1913 година, църквата е опожарена, възстановяването става през 1921 година, която е наречена от местното население “Св. Архангел Михаил”.
- В с. Ефрем се намира една от най-старите църкви “Св. Атанасий”. Построена е 1887 година от местното гръцко население.
- В с. Бориславци, църквата “Св. Велики мъченик Димитрий Солунски” е построена през 1936 година, на доброволни начала от местните тракийци, който са заселили селото през 1914 година.
- В с. Долни Главанак, църквата “Св. Димитър” е построена през 30-те години на 20-ти век от местното население.

Жилищен фонд и жилищна осигуреност на населението

По данни на ТСБ Хасково за изследвания период жилищните сгради в община Маджарово са 1772 броя (2011 и 2012 г.) и 1771 жилища през 2013 г. Повече от половината от сградите са построени от тухла – 52%, а останалите от стоманобетон – 15% и други материали – 33%. По форма на собственост, 93% от жилищата са собственост на частни физически лица, 7% са държавни и общински, а 0,1% притежават частни юридически лица. Общинските жилища са 44 на брой, от които 42 са предназначени за отдаване под наем и 2 са ведомствени. Средната наемна цена на общинските жилища е 0,28 лв./кв.м.

Като степен на задоволеност със жилищен фонд община Маджарово е с най-високи показатели сред останалите общини в област Хасково. На 1000 човека от населението се падат 885 жилища, докато за областта те са 456. Средния брой лица на едно жилище е 1,13, а за област Хасково – 2,19. Преобладават обикновените жилища с площ до 60 кв.м. Част от този жилищен фонд са необитаеми жилища, а друга част от жилищата са в лошо физическо

състояние. Характерно за общината е че част от необитаваните целогодишно жилища се използват като почивна база от лица, живеещи в други райони на страната.

Основните проблеми на жилищният сектор могат да бъдат формулирани по следния начин:

- Лошо управление и поддържане от страна на собствениците на наличния жилищния фонд, като в най-висока степен това се отнася за необитаваните жилища в населените места в общината;
- Висока енергоемкост на сградите - лоша термоизолация на стените и уплътненията на физически оstarели дограми, в резултат на което се увеличават разходите на енергия;
- Влошена достъпност до придобиване на жилище – отношението цена/годишен доход нараства, което прави достъпност на жилищния пазар за не повече от 10 на сто от потенциалните жилищни потребности;
- Увеличаване на броя и относителния дял на необитаваните жилища;
- Увеличение дела на собствениците на жилища, които не могат да поддържат собствеността си в сегашните пазарни условия;
- Липса на шанс за повечето млади семейства и маргиналните групи да станат собственици на жилища или дори наематели в обществен жилищен фонд.

Със стартиране на програмите за обновяването на панелните жилищни сгради ще се създаде възможност за подобряване качеството на жилищния фонд на територията на общината. В тази връзка е необходимо уточняване ролята на централната власт, общините и собствениците на панелни жилища, както следва:

- идентифициране и класифициране, от страна на общините, на наличните панелни жилища, според неотложността на действията по санирането;
- поемане, от страна на държавата, на осигуряването на проекти за изпълнение на санирането на панелните сгради;
- създаване на необходимите законодателни, организационни и финансови условия, осигуряващи изпълнението на необходимите ремонтни и строителни работи по санирането на сградите;
- регламентиране на задължения на собствениците на жилища в панелни сгради за тяхното активно участие в процеса на саниране.

Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност на територията (Техническа инфраструктура)

Транспортна инфраструктура и достъпност

Републиканска и общинска пътна мрежа

Пътна мрежа. Пътната мрежа е съсредоточена главно в северозападната част на общината. От изток достъпът до общината се осъществява през третокласния път Любимец – Ивайловград, а от северозапад има непряка връзка с трасето Хасково-Крумовград.

Всички пътища, включени в републиканската пътна мрежа, са асфалтирани, но състоянието на настилката е много лошо. Общината поддържа една междуселска линия от областната транспортна схема, три автобусни линии от общинската транспортна схема и три ученически линии. Връзката с Хасково се осъществява чрез една междуобщински линии. Най-близките гранични пунктове са: Капитан Андреево - на 74 км. и Ново село - на 56 км.

Общинската пътна мрежа е с дължина 66 км. Макар че гъстотата ѝ (267 км./1000 кв.км.) е по-висока от средната за област Хасково (152 км./1000 кв.км.), районът е с изключително тежък терен и релеф и поддържането на мрежата в добро състояние, особено в зимни условия, изисква много средства. Във връзка с развитието на трансгранично сътрудничество в района е наложително да се реконструират и модернизират определени участъци от пътната мрежа.

Съществуващата обслужваща инфраструктура към основната пътна мрежа не е изградена. Това ограничава възможността за предоставяне на транспортни услуги, свързани с културата на движение, атрактивността при пътуване и спазване на минимални санитарно-хигиенни изисквания. Липсата на паркинги, места за отдих и почивка, основни благоустройствени съоръжения и организация на движението са предпоставка за рискове от аварии и заплаха за пътниците. Разработването и изпълнението на програма за развитие на съществуващата обслужваща инфраструктура ще даде възможност за използване на икономическия потенциал на територията, особено в сферата на туризма.

Транспортното обслужване на населението

Общината поддържа една междуселска линия от областната транспортна схема, три автобусни линии от общинската транспортна схема и три ученически линии. Връзката с Хасково се осъществява чрез една междуобщински линии

Водостопанска инфраструктура

Водоснабдяване

Водоснабдителната мрежа в община Маджарово се стопанисва от "ВиК" ЕООД – гр. Хасково. Съществуващите водни запаси са достатъчни за осигуряване на нормално задоволяване на битовите нужди на общината

Водоснабдяването на селата в района се извършва от собствени водоизточници, главно кладенци, а за гр.Маджарово – от терасата на р. Арда. Помпажното водоподаване е причина за висока енергоемкост и сравнително висока цена на водата. Водопроводната мрежа е силно амортизирана, морално остатяла и с висока степен на аварийност. Загубите при водоподаването са значителни. В община Маджарово без централно водоснабдяване са селата.Малко Брягово и Голяма Долина

Доставената през 2013 г. вода в община Маджарово е 50 хил. m^3 на година, което е с 11% повече спрямо 2001 г. С постоянно количество за периода 2001-2003 г. е потребената от домакинствата вода - 36 хил. m^3 . Домакинствата са най-големият потребител на вода. Техният дял в общото водоползване от 80% през 2001 г. спада до 72% през 2002 и 2003 г, за сметка на промишления сектор.

Потребената вода средно за денонощие на човек от водоснабденото население през 2002 и 2003 г. е 67л/ч, което е с 10 л повече спрямо 2001 г.

Поради хълмистия си релеф и териториалното си разпределени община Маджарово се нареджа на последно място в областта по дял на водоснабденото население.

Най-общо водоснабдяването в община Маджарово може да се определи като проблемна и чувствителна област, която изисква повишено внимание и вземане на редица специални мерки от общинската управа и ангажирането с тази дейност на организации.

Основните проблеми се свеждат до следното:

- Водопроводната мрежа е силно амортизирана, морално остатяла и с висока степен на аварийност. Именно поради тази причина загубите при водоснабдяването са значителни и достигат на места до 30%;

- Водоснабдяването в общината се характеризира с висока енергоемкост, като резултат от системата на водоподаването /помпажно/ и от необходимостта от специални хидротехнически съоръжения. Цената на водата е сравнително висока;
- Водоснабдителната система като цяло не отговаря на нуждите на населението в общината и в близките години ще се наложи влагането на сериозни инвестиции за подобряване на количественото и качествено водоподаване.

Това налага общинското ръководство да определи правилно своите приоритети и разработи своята стратегия за един 10 годишен период.

Канализация

От всички населени места в общината само в гр. Маджарово и с.Бориславци има изградена канализационна мрежа, която е морално остаряла и често предизвиква задръствания. В изминалния програмен период (2007-2013 г.) се изгради ПСОВ в с. Бориславци, която бе открита в първото полугодие на 2015 г.

Хидромелиорации

В общината няма поливни площи. В миналото са били изградени три напоителни полета в селата Долни Главанак, Тополово и Бориславци, които понастоящем не функционират. Тръбопроводите и самите помпени станции са разграбени. Напоителните системи са изградени за напояване на големи земеделски площи, които след реституцията на земята вече са силно раздробени. Необходимо е възстановяване и реконструиране на напоителните системи, така че да бъдат пригодени за напояване на по-малките поземлени имоти на частните собственици.

Съществуващите микроязовири и водоеми са били предназначени за напояване на земеделските земи. Собствеността им е неясна, а експлоатацията - неорганизирана.

Ръководството на община Маджарово се стреми да заличи неблагоприятните последици от минно-добивното производство в миналото и да създаде благоприятна и привлекателна околнна среда, осигуряваща възможност за развитие на туризма и водене на екологично земеделие в района.

Енергоснабдяване

Енергийната система на община Маджарово се характеризира с добре изградена мрежа и инженерно-технически съоръжения. Тя не създава сериозни конфликти по отношение на захранването с електроенергия на битовите потребители и производствените консуматори.

По данни на ЕВН „България“, - КЕЦ – Харманли на територията на общината действа една електрическа подстанция и 42 трафопоста. Електропреносната система е 110 KV и е включена в енергийния пръстен на страната. Подстанцията осигурява нормално захранване на разпределителната мрежа. На територията на общината всички населени места са електрифицирани, смущенията в захранването са епизодични.

Като водещи приоритети в тази система се очертава предприемането на следните мерки:

- Подобряване на електрозахранването в общината в качествен аспект чрез подмяна на части от съществуващата електропреносна мрежа и захранването на разпределителните трафопостове.
- Създаване на програма за ефективна експлоатация и поддържане на трафопостовете в населените места от общината

Телекомуникации

Съобщенията и телекомуникациите в община Маджарово се свързват с осъществяването на няколко основни вида дейности, характерни за общинското равнище.

Всички населени места са напълно телефонизирани. Общината е включена в националната

система за автоматично телефонно избиране. GSM мрежата има много добър обхват. Проблемът е главно в усъвършенстване и предлагане на по-разнообразни и качествени услуги на населението и гостите на общината, осъществяване на стабилна интернет връзка. Изградените пощенски станции обслужват цялата община.

Радио- и телевизионното покритие е сравнително добро за всички населени места. Населението на общината прихваща телевизионните сигнали от ретранслаторните кули на връх Шейновец и до с. Горно Поле. Проблеми създава само изградената до с. Горно Поле ретранслаторна кула, за чието усъвършенстване следва да се предприемат действия. В Маджарово има изградена мрежа за кабелна телевизия.

Развитието на съобщителната система в общината е на добро ниво, което е предпоставка за едно качествено усъвършенстване както по отношение на мрежата, така и по отношение на вида на услугите и материално-техническата база, защото развитието на икономиката на територията на общината е невъзможно без тях.

Екологично състояние и рискове

Стопанскаят дейност в миналото – добив и първоначална преработка на оловно-цинкови руди сериозно е нарушила екологичното равновесие. Замърсени са почвите в близост до рудничните обекти и хвостохранилището, както и водите на р. Арда (респективно яз. Ивайловград), потоците и реките в чиито водосборни области е имало мини.

На територията на общината не действат значими замърсители на въздуха. По данни на ТСБ Хасково емисиите на вредни вещества в атмосферата от индустриални горивни и производствени процеси са минимални:

- 2011 г. – 0,31% неметанови летливи органични съединения;
- 2012 г. – 0 %;
- 2013 г. – 0,34% неметанови летливи органични съединения.

Няма определени мерки за опазване на въздуха.

Рудодобива и флотацията в минно-добивното предприятие “Маджарово” ЕАД са прекратени през 1995 г. Изтичането на промишлено замърсени води към р. Арда обаче продължава при валежи и топенето на снега през табаните и другите карьерни отлагания. По данни на РИОСВ Хасково цялото поречие на реката е причислено към III категория, а от началото на 2000 г. е установена II категория (слаба) замърсеност на водите на р. Арда и язовир Ивайловград. Водата е годна за поливане, но селскостопанските продукти, поливани с тези води, не могат да се считат за екологично чисти поради тежките метали (кадмий и др.).

Изградената пречиствателна станция за отпадни води в града не работи от 1990 г. Всички битови отпадъчни води се изливат директно в р. Арда, без да се пречистват. Въпреки това по последни данни на РИОСВ Хасково във водите на реката не са отчетени високи замърсявания с нитрати, нитрити и др., което вероятно се дължи на малкия обем изливащи се води в реката. По отношение **замърсяването на почвите** основен проблем е наличието на замърсяване около рудничните шахти (табаните), което е предимно с тежки метали (олово, мед, цинк). Част от табаните имат пиритно съдържание, което се окислява и по околните склонове протичат води с много ниско съдържание на PH, което от своя страна оказва отрицателно влияние върху всички компоненти на околната среда. В района на Маджарово рудничните галерии и табани са довели до чувствителна деформация на ландшафта, водеща от своя страна до промяна на местообитанията на редица по-чувствителни птици и до т. нар. “естетическо замърсяване”.

Мрежи и системи за отпадъчни води. Само в град Маджарово и с. Бориславци има изградена канализационна мрежа, като тази в гр. Маджарово е морално остатяла и често се задръства. Съществуващата ПСОВ не се използва.

Третиране на твърдите битови отпадъци. В общината има организирано сметосъбиране само в гр. Маджарово. Битовите отпадъци се събират в контейнери. От 2003 г. сметта се събира и извозва до Регионалното депо за твърди битови отпадъци край гр. Харманли.

Доскоро използваното сметище на общината, изградено през 1970 г., се намира в местността “Патрон кая”, която е обявена за защитена територия със заповед на МОСВ. Сметището, което замърсява обширна територия и водите на река Арда, е в процес на рекултивация.

В останалите населени места на общината са определени места за събиране на битовите отпадъци. Сметищата не са оградени и изхвърлените отпадъци се разпиляват под въздействието на природни явления и свободно скитащи животни. В селата липсват контейнери за събиране на битовата смет. Необходимо е да се премахнат нерегламентираните сметища и да се изградят торища във всички села на общината.

4. Политика по Енергийна Ефективност

Политиката по енергийна ефективност в Община Маджарово е насочена към постигане на определени цели и приоритети, заложени в Общинския план за развитие на Община Маджарово за периода 2014-2020 г., както и в други стратегически документи в областта на енергетиката и на енергийната ефективност.

Общинската програма за енергийна ефективност има за цел чрез система от дейности и мерки на общинско ниво да се наಸърчи енергийната ефективност, като основен фактор за повишаване ефективността и конкурентноспособността на местната икономика, сигурността на енергоснабдяването и опазването на околната среда. С общинската програма по енергийна ефективност се цели:

- намаляване на топлинните загуби в сградите с подобряване на енергийните им характеристики чрез саниране;
- ефективно използване на енергийните ресурси за отопление чрез въвеждане на отоплителни системи с висока ефективност;
- замяна на горива с ниска крайна ефективност с такива с по-висока;
- изграждане/ монтаж на системи за оползотворяване на енергия от възстановяеми източници;
- модернизиране и повишаване енергийната ефективност на осветлението в общинските обекти без да се намалява нивото на осветеност и качеството на осветлението;
- подобряване на енергийната ефективност при уличното осветление;
- опазване на околната среда.

Конкретните цели, които Община Маджарово си поставя в програмата за енергийна ефективност са посредством прилагане на мерки за повишаване на енергийната ефективност в общинските обекти да се постигне:

- намаляване на разходите за енергия в обектите на общинска издръжка, в това число и в уличното осветление;**
- модернизиране и повишаване енергийната ефективност на осветлението в общинските обекти;**
- опазване на околната среда и намаляване на емисиите от парникови газове в резултат**

от въвеждането на енергоспестяващи мерки.

Икономията в потреблението на енергия, в резултат от въведени мерки за повишаване на енергийната ефективност, не се отразява пряко върху равнището на емисиите на парникови газове, но същевременно повишаването на енергийната ефективност води до ограничаване необходимостта от производство на допълнителна енергия, а с това се ограничава вредното въздействие върху околната среда.

Постигането на заложените в настоящата Програма за енергийна ефективност цели е свързано с:

- извършване на обследвания за актуалните нива на енергопотребление в сградите и в уличното осветление – общинска собственост;
- въвеждане на предписаните в тези обследвания енергоспестяващи мерки;
- извършване на последващи обследвания – след изпълнение на мерките и изготвяне на оценка за енергийни спестявания с цел снабдяване на Общината с удостоверения за енергийни спестявания, които съгласно сега действащия ЗЕЕ представляват търгуеми финансови инструменти и могат да бъдат продадени, а в резултат от това Общината може да си възвърне направените в тези мерки инвестиции ако не изцяло, то поне частично.

Една от основните задачи, които си поставя за решаване Община Маджарово е въведеното с Директива 2012/27/EС относно енергийната ефективност и ЗЕЕ (в сила от 15.05.2015 г.) изискване по отношение на общините с население над 20 000 души за повишаване на енергийната ефективност на уличното и парковото осветление, макар и населението на община Маджарово да не надвишава тези 20 000 души..

В края на 2016 г. приключи и периода на действие на индивидуалните цели за енергийни спестявания на общинските и областните администрации в качеството им на задължени лица по силата на ЗЕЕ от 14.11.2008 г., въвеждащ в българското законодателство разпоредбите на Директива 2006/32/EО относно енергийната ефективност при крайното потребление на енергия и предоставянето на енергийни услуги, отменен с влезлия в сила на 15.05.2015 г. нов ЗЕЕ. До края на м. март 2017 г., общините, в качеството си на задължени лица по смисъла на вече отменения ЗЕЕ, отчетоха изпълнението на възложените им за изпълнение от държавата индивидуални индикативни цели за енергийни спестявания, които трябваше да бъдат реализирани до 31.12.2016 г.

Като задължени лица, общините, като органи на местното самоуправление, както и органите на държавна власт, бяха длъжни да изготвят и изпълняват планове за действие по енергийна ефективност с фиксирани цели за енергийни спестявания и крайни срокове за реализацията на тези цели. Тъй като по настоящия ЗЕЕ, общините вече не са задължени лица и не са отговорни за изпълнението на националната задължителна цел енергийни спестявания на Република България, стратегическите документи, които са длъжни да изготвят общините, в качеството си на собственици на сгради с разгъната застроена площ над 250 кв.м. и на улично осветление, носят наименованието програми по енергийна ефективност и имат за цел да очертаят основните стратегически приоритети на дадена община в областта потреблението на енергия и енергийната ефективност, както и възможните варианти за намиране и осигуряване

на финансиране на изпълнението на отделни видове дейности и мерки за повишаване на енергийната ефективност.

Общината е в състояние да упражнява контрол върху редица дейности, водещи до повишаване на енергийната ефективност, да взема стратегически решения, свързани с това и в границите на своите компетенции да налага на инвеститорите изпълнения на мерки с подобен характер. Основни инструменти за това могат да бъдат:

- одобряване на устройствени планове;
- използване на екологично съобразени технологии;
- насърчаване на частната инициатива, свързана с реализиране на енергоефективни мероприятия.

Тук действията могат да бъдат насочени в две посоки:

- Общината да оказва влияние върху крайните клиенти на енергия – промишлени предприятия, търговски обекти, домакинства, чрез провеждане на информационни кампании по енергийна ефективност и предоставяне на стимули за намаляване на потреблението на енергия;
- Изпълнение на съвместни дейности със задължените лица – търговци с енергия.

5. СЪСТОЯНИЕ НА ЕНЕРГИЙНО ПОТРЕБЛЕНИЕ

Електроснабдяването на община Маджарово и цялостното стопанисване на електроразпределителната мрежа и съоръженията към нея се осъществява от „ЕВН България“ АД.

Годишното потребление на ел.енергия на общинските сгради, също природен газ и вода от 2017 г. до 2019 г. включително, възлиза на приблизително на:

ГОДИШЕН ЕНЕРГИЕН ПРОФИЛ ЗА 2017г.

месец	Електроенергия		Горива/природен газ		Вода	
	/с ДДС/		/с ДДС/		/с ДДС/	
	kWh	лева	Nm3	лева	m3	лева
януари	33624.61	8246.15	-	-	45	105.84
февруари	32548.86	8029.90	-	-	79	185.80
март	23435.60	5826.38	-	-	86	202.27
април	21233.82	53.72.30	-	-	258	606.81
май	16828.24	4306.21	-	-	97	228.14
юни	14251.22	3736.76	-	-	165	388.08
юли	14908.10	3588.16	-	-	110	258.72
август	14113.43	3299.84	-	-	94	221.06
септември	16325.57	3748.63	-	-	183	427.76
октомври	20728.53	4698.16	-	-	217	510.39

Програма по Енергийна Ефективност на Община Маджарово 2020-2024 г.

ноември	21969.69	4983.91	-	-	182	432.76
декември	29693.58	6465.53	-	-	88	206.97
Общо:	259661.25	62291.93	-	-	1604	4074.60

ГОДИШЕН ЕНЕРГИЕН ПРОФИЛ ЗА 2018г.

месец	Електроенергия		Горива/природен газ		Вода	
	/с ДДС/		/с ДДС/		/с ДДС/	
	kWh	лева	Nm3	лева	m³	лева
януари	29340.42	6355.09	-	-	186	437.48
февруари	2800.86	6155.04	-	-	157	369.26
март	22924.40	5067.13	-	-	57	136.41
април	19179.54	4295.31	-	-	101	237.56
май	15193.51	3507.91	-	-	77	181.11
юни	16925.67	3889.85	-	-	201	472.76
юли	15964.68	3729.79	-	-	118	263.42
август	15727.24	3736.09	-	-	158	371.62
септември	17586.73	4068.10	-	-	83	195.22
октомври	22561.10	5088.22	-	-	96	244.61
ноември	23685.80	5321.51	-	-	115	270.48
декември	31120.74	6773.38	-	-	110	258.72
Общо:	258213.69	57988.42	-	-	1459	3438.65

ГОДИШЕН ЕНЕРГИЕН ПРОФИЛ ЗА 2019г.

месец	Електроенергия		Горива/природен газ		Вода	
	/с ДДС/		/с ДДС/		/с ДДС/	
	kWh	лева	Nm3	лева	m³	лева
януари	31852.53	6932.57	-	-	89	209.32
февруари	28241.63	6223.94	-	-	76	155.23
март	23313.38	5131.76	-	-	103	242.25
април	23168.58	5150.95	-	-	343	816.15
май	17909.69	4122.35	-	-	108	251.66
юни	15603.90	3721.15	-	-	260	611.52
юли	15210.47	3711.26	-	-	285	670.32
август	14774.68	3812.25	-	-	344	785.57
септември	17226.23	4279.92	-	-	408	959.62
октомври	17988.51	4463.30	-	-	118	291.65

ноември	21209.12	5212.08	-	-	109	256.37
декември	27384.97	6496.39	-	-	87	204.62
Общо:	253883.69	59257.94	-	-	2330	5454.28

6. ЦЕЛ И ОБХВАТ

Основната цел на разработването на програмите за енергийна ефективност е да бъдат идентифицирани възможните дейности и мерки, които да доведат до енергийни спестявания, както и проектите за тяхното изпълнение.

В последните години значително внимание се отделя на прилагането на мерки за енергийна ефективност. Безспорно, намаляването на загубите от енергия е от приоритетно значение и със значителни ползи.

Неприлагането на мерки за енергийна ефективност през последните години, амортизацията на малкото приложени такива и слабият контрол, водят до нарастващи и ненужно големи разходи за потребление на горива и електрическа енергия. Предвид това, е наложително да се прилагат енергоефективни мерки не само за намаляване на разходите, но и за повишаването на жизненото равнище и комфорта на потребителите на енергия.

И не на последно място енергоефективните мерки водят и до положителен екологичен ефект, свързан с намаляване на парникови газове в атмосферния въздух.

ЦЕЛИ

Политиката на Община Маджарово по отношение на ЕЕ се базира на общински „План за развитие на Община Маджарово 2014-2020 г.”.

Община Маджарово има следните цели :

- намаляване на разходите за горива и енергия;
- намаляване бюджетните разходи за енергия;
- намаляване на замърсяването на околната среда - намаляване на вредните емисии в атмосферата;
- подобряване на качеството на енергийните услуги;
- изграждане на нова или реновиране на съществуваща инфраструктура, енергоспестяващо улично осветление и изграждане/ монтаж на нови инсталации за оползотворяване на енергията от възобновяеми източници.

Подцели:

→ Основен ремонт и въвеждане на енергоспестяващи мерки на обществени сгради:

- ✓ Извършване обследване за енергийна ефективност на обществени общински сгради в експлоатация, с обща разгъната площ над 250 кв.м;
- ✓ Изолация на външни стени;
- ✓ Изолация на под;
- ✓ Изолация на покрив;
- ✓ Подмяна на дограма;
- ✓ Енергоспестяващи мерки по котелни инсталации;
- ✓ Енергоспестяващи мерки по прибори за измерване, контрол и управление;
- ✓ Енергоспестяващи мерки по сградни инсталации.

→ **Намаляване разходите за енергия в сгради и системи, финансиирани от общински бюджет, чрез:**

- ✓ Реконструкция на съществуващи отоплителни инсталации и изграждане на нови такива;
- ✓ Внедряване на енергоспестяващи технологии и мерки;

→ **Повишаване нивото на:**

- ✓ Познание по енергиен мениджмънт на специалисти от общинската администрация;
- ✓ Информираност, култура и знания в областта на енергийната ефективност на ръководния персонал на общинските обекти;
- ✓ Експертния потенциал на специалисти в общинската администрация за разработване и реализиране на проекти по енергийна ефективност;
- ✓ Професионална квалификация на експлоатация персонал.
- ✓ При разработването на Програмата за енергийна ефективност се прилага методът на приоритетните целеви групи, като се разглеждат нуждите на групи крайни потребители със сравним модел на потребление на енергията.
- ✓ Изборът на целеви групи се извършва след преценка на направените разходи за енергия в натурализмо и стойностно изражение, потенциала за реализиране на икономии, социалната значимост, нивото на комфорт, степента на влияние на структурите на администрацията, желанието на отделните структури към общината и др.
- ✓ Възможностите за реализиране на проекти за енергийна ефективност в Община Маджарово се насочват в три сектора:
 - ✓ 1-ви сектор "Сграден фонд" с целеви групи - детски градини, училища и административни сгради;
 - ✓ 2-ри сектор "Услуги" с целеви групи „Осветление в административните сгради“ и „Улично осветление“;
 - ✓ 3-ти сектор "Възобновяеми източници на енергия".

✓ **В сектор "Сграден фонд" най-ефективните енергоспестяващи мерки са:**

- ✓ - подмяна на съществуващата дървена и стоманена дограма с нова PVC и алуминиева дограма със стъклопакет с нискоемисийно стъкло;
- ✓ - топлоизолация на покриви;
- ✓ - полагане на фасадна топлоизолация;
- ✓ - повишаване ефективността на отопителната инсталация и въвеждане на система за автоматично регулиране и контрол;
- ✓ оползотворяване на енергия от възобновяеми източници (напр. за сградите с непрекъсната употреба, като детски градини, училища и др.) е подходящо монтирането на термосоларни инсталации за топла вода (слънчеви колектори).

✓ **В сектор "Услуги" най-ефективните енергоспестяващи мерки са свързани с подобряване на енергийните характеристики на енергийните системи чрез:**

- ✓ - повишаване на енергийната ефективност на уличното осветлението чрез внедряване на допълнителни мерки;
- ✓ - оптимален режим за включване и изключване на уличното осветление;
- ✓ - система за мониторинг на уличното осветление;

- ✓ - въвеждане на енергоефективни уреди;
- ✓ - подмяна на осветителните тела с енергоспестяващи в общинските сгради;
- ✓ - оптимизиране броя на осветителните тела.

В сектор "Възобновяеми източници на енергия" могат да се приложат мерки за енергийна ефективност, както в общинския сектор, така и по инициатива на частни ползватели и инвеститори.

Резултатът от поставените цели е намаляване използването на горива, замърсяващи околната среда и удовлетворяване на растящите изисквания на населението по отношение на опазването на околната среда и подобряване на качеството на живот. Общината трябва да предприеме действия за повишаване информираността на живеещите за възможностите за оползотворяването на енергия от възобновяеми източници.

През последните години нараства интересът към слънчевите колектори и системи за затопляне на вода, тъй като за климатичната зона, в която попада територията на Община Маджарово.

ФИНАНСИРАНЕ, ИЗБОР НА ПРОГРАМИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ДЕЙНОСТИ И МЕРКИ ПО ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ

Общинските администрации разполагат с малки възможности за собствени финансови средства, които да инвестират в проекти за повишаване на енергийната ефективност. Основната възможност е Общината да реализира подобни проекти с външно финансиране. Реализирането им не само облекчава общинския бюджет, но и води до повишаване на благосъстоянието на населението. Инвестирането в енергийна ефективност не е самоцел, а средство за намаляване на разходите, подобряване на конкурентоспособността, сигурността на енергоснабдяването и опазването на околната среда, както и създаване на допълнителна заетост. Възможностите за осигуряване на финансиране на проекти за повишаване на енергийната ефективност са следните:

6.1 ФИНАНСИРАНЕ И ИЗБОР НА ПРОГРАМИ

Програма за развитие на селските райони

Програмата е съфинансирана от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони. Дирекция „Развитие на селските райони“ на Министерството на земеделието и храните е управляващ орган на Програмата. Налице е потенциал за допълнителна преработка на остатъците и страничните продукти от множество производства в селските райони на страната. Оползотворяването му ще повиши разнообразието от сировини или вложения във веригите на добавяне на стойност извън хранително вкусовата промишленост, например за предприятията за производство на биогорива за транспорта. Производството на биогорива за транспорта се съфинансира в рамките на няколко мерки по ПРСР.

Бенефициенти са земеделски производители (физически и юридически лица), групи/организации на производители, предприятия (физически и юридически лица), включително пазари на производители регистрирани съгласно Закона за стоковите борси и търгища. При производство на биоенергия, включително биогорива, използваните сировини от зърнени и други богати на скорбяла култури, захарни култури, маслодайни култури и сировини, които се използват за фуражи, се ограничават до 20%. Ограниченията от 20% не се прилагат за отпадъчни продукти от тези култури, които не се използват за фуражи.

Проекти за производство на биогорива и течните горива от биомаса се подпомагат при условие, че отговарят на критериите за устойчивост, определени в чл. 37-40 от Закона за енергията от възобновяеми източници (ЗЕВИ)(например: не са отглеждани върху терени с голямо значение за биоразнообразието, с високи въглеродни запаси, не са добити от сувор материал, отглеждан на земя, която е била торфище, водят като резултат при потреблението на произведените от тях биогорива и течни горива от биомаса до намаляване на емисиите на парникови газове, са отглеждани в съответствие с чл. 38 ЗЕВИ). Размерът на предоставяната подкрепа (публична безвъзмездна помощ) от общия размер на допустимите за финансово подпомагане разходи варира от 40-90% в зависимост от конкретната подмярка.

При определянето на източниците на финансиране за реализиране целите на общинска програма за енергийна ефективност на община Маджарово са взети предвид възможностите за осигуряване на собствени финансови средства от общинския бюджет, привличане на външни ресурси съобразно наличните към момента на планиране финансови инструменти, разработването на нови форми на инвестиционни партньорства, както и предимствата на успешни комбинации от два или повече източника на финансиране за осигуряване на устойчивост на постигнатите резултати.

Оперативна програма „Околна среда 2014 – 2020 г.“

Оперативната програма е предназначена за подпомагане развитието на по-конкурентоспособна нисковъглеродна икономика с ефикасно и устойчиво ползване на ресурсите, опазване на околната среда, намаляване на емисиите и предотвратяване на загубата на биоразнообразие.

➤ Приоритетните оси на ОП „Околна среда“ са:

Приоритетна ос 1: Води; Приоритетна ос 2: Отпадъци;

Приоритетна ос 3: Натура 2000 и биоразнообразие;

Приоритетна ос 4: Подкрепа за интегриране на политика за околна среда и политика по изменение на климата при прилагане на ЕСИФ.

➤ Примерни допустими дейности:

- разработване на нови и/или актуализация на съществуващи нормативни/ стратегически/ програмни документи (вкл. планове и програми) и на съответните допълващи документи (ръководства, методически указания, проучвания и др.);

-изпълнение на проучвания и оценки за изпълнение на препоръките на ЕК и попълване на пропуските в първите ПУРБ във връзка с разработване на вторите Планове за периода 2015-2021 г.

- проучване и оценка на въздействието на човешката дейност върху качеството на повърхностните и подземните води, с цел планирането на контролен мониторинг на тези води.

- изготвяне на система за определяне на такса битови отпадъци отпадъците, на базата на количеството генериирани отпадъци, а не на база данъчна оценка на имотите;

-разработване на нови и/или актуализация на съществуващи стратегически документи за управление на отпадъците (национални стратегии, планове за управление на различни потоци битови отпадъци, други допълващи документи (ръководства, методически указания, проучвания и др.);

- дейности, свързани с провеждане на информационни кампании и осигуряване на публичност и информираност на обществеността във връзка с управлението на отпадъците.
- подготовка и провеждане на семинари и срещи за повишаване на информираността на населението и заинтересовани страни относно актуални теми за опазване на биологичното разнообразие и НАТУРА 2000, вкл. изготвяне на информационни материали (справочници, брошури, карти и др.) за тази цел.

Националната програма за енергийна ефективност на многофамилните жилищни сгради

Програмата е насочена към обновяване на многофамилни жилищни сгради, като с нея се цели чрез изпълнение на мерки за енергийна ефективност да се осигурят по-добри условия на живот за гражданиците в многофамилни жилищни сгради, топлинен комфорт и по-високо качество на жизнената среда.

Изпълнението на мерки за енергийна ефективност в многофамилни жилищни сгради ще допринесе за:

- по-високо ниво на енергийната ефективност на многофамилните жилищни сгради и намаляване на разходите за енергия;
- подобряване на експлоатационните характеристики за удължаване на жизнения цикъл на сградите;
- осигуряване на условия на жизнена среда в съответствие с критериите за устойчиво развитие.

В рамките на Националната програма ще се предоставя финансова и организационна помощ за повишаване на енергийната ефективност в многофамилни жилищни сгради за подобряване на енергийната ефективност на сградите, в които живеят.

Международни програми и инициативи

Инициатива „ЕКО-иновации“

Инициативата подкрепя еко-новаторски проекти в различни сектори, които целят да предотвратят или намалят (негативното) влияние върху природата и които допринасят за оптималната употреба на ресурсите: разработване на продукти, техники, услуги и процеси, които намаляват емисиите на CO₂, ефективно използване на ресурсите, насырчаване на рециклирането и др.

Приоритетните области на програмата включват: рециклиране на материалите, сгради, производството на хrани и напитки сектор, както и екологични бизнес. Въпреки, че ще се дава приоритет на МСП и частни фирми като бенефициенти, поканата за набиране на предложения по програмата е отворена за всяко юридическо лице от една от следните страни: 27 страни членове на ЕС, Норвегия, Исландия и Лихтенщайн, Албания, Хърватия, Бившата Югославска Република Македония, Израел, Черна гора, Сърбия и Турция, други страни – не членки на ЕС при условия, че има влязло в сила споразумение.

Програма „Интелигентна енергия – Европа“

Програмата е основен инструмент за подпомагане премахването на нетехнологични бариери и за принос към сигурността, устойчивостта и конкурентоспособността на европейската

енергийна система. Програмата подкрепя проекти, които популяризират и разпространяват знания, практики и информация относно спестяването на енергия, променят политиките и нагласите на хората, както и такива, които подпомагат пазара на енергоспестяващи продукти в различни области- транспорт, строителство, възобновяеми източници, биогорива и др.

Със средства от програмата могат да се финансираат до 75% от общите допустими разходи по проекта. Изключение от това правило прави само новата инициатива, насочена към разработване и прилагане на национални схеми за квалификация на кадри в областта на енергийната ефективност и възобновяемите енергийни източници в строителния сектор. Финансирането за нейния първи етап е до 90% от общите допустими разходи.

Допустими кандидати са обединения от минимум три публични или частни организации от страните членки на ЕС, както и членки на EFTA (Норвегия, Исландия и Лихтенщайн), страни кандидатки или страни от Западните Балкани. Мерките, допустими по програмата са насочени в няколко основни направления:

Енергийна ефективност и рационално използване на ресурсите (SAVE) Енергийноефективни сгради, енергийни постижения в промишлеността, енергийно- ефективни продукти;

Нови и възобновяеми енергийни източници (ALTENER) – Електроенергия от възобновяеми енергийни източници, отопление и охлаждане от възобновяема енергия; домашни и други приложения от малък мащаб на възобновяемата енергия; биогорива;

Енергия в транспорта (STEER) – Алтернативни горива и екологично чисти превозни средства; енергийно-ефективен транспорт;

Интегрирани инициативи – Създаване на местни и регионални агенции за управление на енергията; европейска мрежа за местни действия; устойчиви енергийни; био-бизнес инициативи; инициативи за енергийни услуги; образователна инициатива за интелигентна енергия.

http://ec.europa.eu/energy/intelligent/index_en.html

Европейска финансова инициатива JASPERS (Joint Assistance in Supporting Projects in European Regions)

Програмата е съвместна финансова инициатива на Европейската комисия, Европейската инвестиционна банка и Европейската банка за възстановяване и развитие и предлага техническа помощ при решаването на комплексни задачи по подготовката на качествени значими проекти, които да се представят за кандидатстване за финансиране от Европейските фондове пред ЕК. JASPERS е инструмент за техническа помощ за подготовката на големи инфраструктурни проекти, за които се предвижда финансиране от Структурните и от Кохезионния фондове на Европейския съюз.

Техническата подкрепа от страна на инициативата е безвъзмездна и се изразява в предоставяне на консултации, съгласуване, изграждане и доусъвършенстване структурата на проекта, преодоляване на трудности, отстраняване на пропуски и идентифициране на нерешени проблеми.

Предпочитат се големи проекти в областта на опазването на околната среда на стойност над 25 млн. евро.

Европейската инициатива JESSICA (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas).

JESSICA е съвместна инициатива на ЕК, Европейската инвестиционна банка и Съвета на Европейската банка за развитие, която подкрепя публично-частни проекти за градско развитие, чрез предоставяне на заеми, банкови гаранции и дялово участие. На 27 май 2009 г. беше подписан Меморандум за разбирателство между правителството на Р България и Европейската инвестиционна банка за изпълнение на инициативата JESSICA в България. В качеството си на Холдингов фонд, ЕИБ ще подпомага българските общини в процеса на интегрирано градско планиране и идентифициране на проектни идеи и ще създаде Фондове за градско развитие, които да започнат реалното финансиране на проекти.

Избирамите проекти по JESSICA трябва да бъдат насочени към подобряване на градската среда, като задължително включват компонент, който ще осигури печалба и възможност вложението финансов ресурс да бъде върнат обратно във Фонда за градско развитие, в средносрочен план. Такъв тип компоненти могат да включват: бизнес центрове, бизнес паркове, културни институции, спортна инфраструктура, търговски зони, мерки за енергийна ефективност и др. Чрез този револвиращ механизъм, вложението от Европейския фонд за регионално развитие (EFRD) финансов ресурс, ще продължи да бъде използван за финансиране на проекти за градско развитие в България дори след края на програмния период.

В България JESSICA се осъществява чрез ОП „Регионално развитие“, в рамките на Приоритетна ос 1 „Устойчиво и интегрирано градско развитие“.

❖ Кредитни линии

**Кредитната линия за енергийна ефективност и възстановяли енергийни източници за България
(КЛЕЕВЕИ)**

Кредитна линия за енергийна ефективност и възстановяли енергийни източници е разработена от Европейската банка за възстановяване и развитие (ЕБВР) в сътрудничество с Българското правителство и Европейския съюз. Програмата предоставя кредитни линии на участващите български банки, които от своя страна предоставят заеми на частни дружества за проекти за енергийна ефективност в промишлеността и проекти за възстановяли енергийни източници. Български банки, участващи в КЛЕЕВЕИ: Българска Пощенска Банка, Банка ДСК, Уникредит Булбанк, Юнионбанк, Обединена Българска Банка, Банка Пиреус, Райфайзенбанк.

Кредитна линия за енергийна ефективност в жилищни сгради (REECL)

Кредитна линия за енергийна ефективност в жилищни сгради (REECL) е създадена през 2005 г. с безвъзмездни средства от МФК и кредитен ресурс от ЕБВР с оглед осъществяване на енергоефективни мерки в жилищни сгради с бенефициенти физически лица и домакинства.

Програмата REECL, която представлява кредитен механизъм в размер на 50 miliona euro за финансиране на енергийната ефективност в жилищния сектор. Тези средства се предоставят на утвърдени български търговски банки за отпускане на потребителски кредити за енергоспестяващи мерки в българските домове. Те включват:

енергоефективни прозорци; изолация на стени, подове и покриви; ефективни печки и котли на биомаса; сълнчеви нагреватели за вода; ефективни газови котли и термопомпени климатични системи.

Кредитна линия на Европейската инвестиционна банка (ЕИБ) за енергийна ефективност в България

Кредитна линия на Европейската инвестиционна банка се финансира чрез безвъзмездни средства от Международен фонд „Козлодуй“ (МФК) и кредитен ресурс от ЕИБ, чрез подписан през м. декември 2006 г. меморандум между Р. България, ЕИБ и ЕБВР – в качеството и на администратор на МФК. Кредитната линия е насочена към финансиране на проекти за енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници за публичния и частния сектор. Кредитната линия осигурява не само финансов ресурс (кредити, комбинирани с безвъзмездна помощ), но и техническа помощ при планиране и осъществяване на проекта.

Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“

Фонд „Енергийна ефективност и възобновяеми източници“ в България (ФЕЕВИ) е революращ фонд, създаден по силата на ЗЕЕ под формата на публично-частно партньорство, като автономно юридическо лице, с цел финансиране на инвестиционни проекти за повишаване на енергийната ефективност в съответствие с приоритетите в националните дългосрочни и краткосрочни програми по енергийна ефективност, приети от Министерския съвет.

Основния капитал на ФЕЕ се формира от средства предоставени от Глобалния екологичен фонд на ООН, Правителството на Р. България, средства от двустранни (правителствени) дарения и средства от други дарители, частни предприятия. ФЕЕ изпълнява функциите на финансираща институция за предоставяне на кредити и гаранции по кредити, както и на център за консултации. ФЕЕ оказва съдействие на българските фирми, общини и частни лица в изготвянето на инвестиционни проекти за енергийна ефективност. Фондът предоставя финансиране, съфинансиране или гарантиране пред други финансови институции.

Основен принцип в управлението на ФЕЕ е публично-частното партньорство. Фондът следва ред и правила, разработени с техническата помощ, предоставена от Световната банка и одобрени от Българското правителство.

www.bgeef.com

Национален доверителен ЕкоФонд (НДЕФ)

Фондът е създаден през м. октомври 1995 г. по силата на суапово споразумение “Дълг срещу околнна среда” между Правителството на Конфедерация Швейцария и Правителството на Република България. Съгласно чл. 66, ал.1 на Закона за опазване на околната реда, целта на Фонда е управление на средства, предоставени по силата на суапови сделки за замяна на “Дълг срещу околнна среда” и “Дълг срещу природа”, от международна търговия с предписани емисионни единици (ПЕЕ) за парникови газове, от продажба на квоти за емисии на парникови газове за авиационни дейности както и на средства, предоставени на база на други видове споразумения с международни, чуждестранни или български източници на финансиране, предназначени за опазване на околната среда в Република България. Фондът допринася за

изпълнение на политиката на Българското правителство и поетите от страната международни ангажименти в областта на опазване на околната среда. Националният доверителен ЕкоФонд е независима институция, която се ползва с подкрепата на българското правителство.

Националният доверителен ЕкоФонд финансира проекти в четири приоритетни области:

Ликвидиране на замърсявания, настъпили в миналото; Намаляване замърсяването на въздуха; Опазване чистотата на водите; Опазване на биологичното разнообразие.

www.ecofund-bg.org

Форми на публично-частно партньорство

Договори “до ключ” (пълен инженеринг). При този вид взаимоотношения, публичният сектор предоставя правата и задълженията на частния сектор да проектира, изгради и експлоатира съоръжение за определен период. Предмет на договора може да са инсталации за производство на енергия, системи за ефективно използване на енергията в обществения сектор, системи за контрол и мониторинг разхода на енергия и горива и други.

Финансирането на изпълнението на проекта може да се извърши изцяло от страна на публичния сектор, като частният сектор заплаща “такса” за експлоатирането, или да бъде осигурено от страна на частния сектор, като изплащането на направената инвестиция е за сметка на събирането на “такси” или други вземания.

ЕСКО договори (договори с гарантиран резултат)

ЕСКО моделът е въведен в българското законодателство с първия ЗЕЕ от 2004 г. ЕСКО компаниите се специализират в предлагането на пазара на енергоспестяващи мерки. Основната им дейност е свързана с изпълнението на пълен инженеринг за въвеждане на енергоспестяващи мерки при крайни клиенти на енергия, каквито са и общините. Този тип компании влагат собствени средства за покриване на всички разходи за реализиране на даден проект и получават своето възнаграждение от достигнатата икономия в периода, определен като срок на откупуване на първоначално направената инвестиция. За клиента остава задължението да осигури средства за годишни енергийни разходи, равни на правените от него през съответната базисна година.

Договори за енергийноефективни услуги

Съгласно чл. 65 от ЗЕЕ, енергийноефективните услуги имат за цел комбиниране на доставката на енергия с енергоефективна технология и/или с действие, което обхваща експлоатацията, поддръжката и управлението, необходими за предоставяне на услугата, и водят до проверимо, измеримо или оценимо повишаване на енергийната ефективност и/или спестяване на първични енергийни ресурси.

Енергийноефективните услуги се извършват въз основа на писмени договори, склучени между задължените лица – търговци с енергия и крайни клиенти на енергия (каквито са и общините) и включват изпълнението на една или повече дейности и мерки за повишаване на енергийната ефективност, определени в Наредба № Е-РД-04-3 от 04.05.2016 г. на министъра на енергетиката за допустимите мерки за осъществяване на енергийни спестявания в крайното потребление, начините на доказване на постигнатите енергийни спестявания, изискванията към методиките за тяхното оценяване и начините за потвърждаването им.

Собствени средства от общинския бюджет

Възможностите за финансиране на инвестиции в енергийна ефективност в рамките на

общинския бюджет се ограничават до отпускане на средства за подобряване на енергийните характеристики на образователната и социалната инфраструктура и уличното осветление. При реализирането на мащабни инвестиции и финансирането на цялостни решения ролята на общинския бюджет е само допълваща спрямо общия размер на необходимия финансов ресурс.

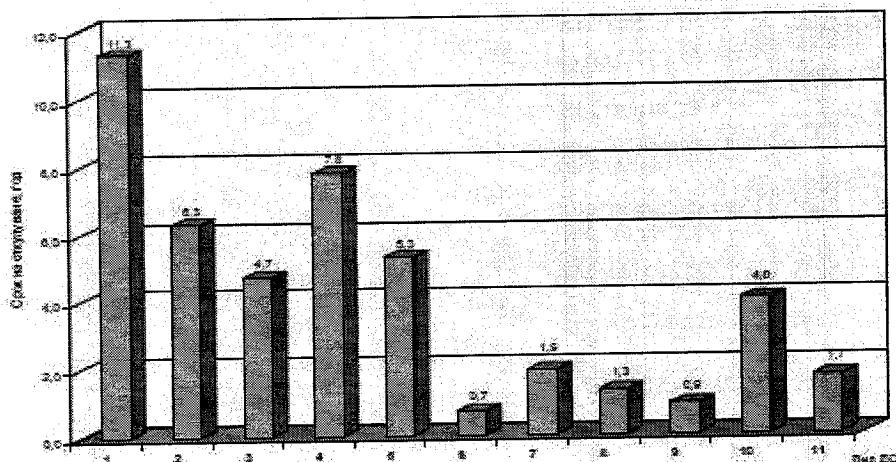
6.2 ДЕЙСТВАЩИ ПРОЕКТИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНАТА

→ Общински план за развитие на община Маджарово за периода 2014 – 2020 г.

7. МЕРКИ ПО ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ

Мерките за повишаване на енергийната ефективност на територията на община Маджарово включват основно сгради, общинска собственост, като с приоритет са училищата и детските градини. Препоръчва се всички сгради на територията на общината, които нямат енергийни обследвания, да им бъдат обследвани, след което, според получените резултати да бъде преценено по кои програми може да се участва за финансиране.

Средните периоди на откупуване за най-често препоръчвани енергоспестяващи мерки са представени на следващата диаграма.

1- Изолация на външни стени; 2- Изолация на под; 3- Изолация на покрив; 4- Ползунка на дограми; 5- ECM по осветление; 6- ECM по абсорбционни станции; 7- ECM по хотелни стопанства; 8- ECM по прибори за измерване, контрол и управление; 9- Настройки (вкл. „температура с понижение“); 10- ECM по сградни инсталации; 11- Други (въвеждане на система за енергийен менеджмент и т.н.)

За обектите, които имат енергийни обследвания е необходимо да се прецизират и тези, които са със срок на откупуване до 5 години – да се направят постъпки за финансиране от Оперативните програми на Европейския съюз, като се вземат предвид предимствата на ФЕЕВИ като възможност за мостово финансиране.

Мерките, които трябва да предприеме Общината са:

№	МЕРКА
1	Създаване на система за наблюдение и контрол на енергийното потребление в общинския сграден фонд
2	Създаване на Общинска информационна система за енергийна ефективност
3	Създаване на Общински информационен център за ЕЕ
4	Въвеждане на алтернативни системи за отопление
5	Извършване на енергийни обследвания на общинския сграден фонд
6	Енергийно обследване на системата за улично осветление на територията на община
7	Подмяна и периодична поддръжка на системата за улично осветление
8	Въвеждане на морални и материални стимули за повишаване на ефективността на крайното потребление на енергийни ресурси
9	Осъществяване на мерки за енергийна ефективност чрез реализиране на проекти по различни финансови схеми, фондове и програми
10	Провеждане на периодични обучения на общинските служители, заети в областта на енергийната ефективност
11	Проучване и определяне потенциала на община за използване на ВЕИ в сгради
12	Изграждане на инсталации за производство на енергия от възобновяеми източници в общински сгради
13	Модернизация и ефективна употреба на енергийни системи в сгради, общинска собственост

8. ЕТАПИ НА ИЗПЪЛНЕНИЕ

Етапите на изпълнение на програмата за енергийната ефективност следва да бъдат съобразени със специфичния характер и сложността на всеки конкретен обект, както и спецификата и вида на из branите мерки, дейности и проекти. Етапите на изпълнение на програмата са:

- *Инвестиционно намерение*

Включва извършването на определени проучвания, с които се цели да се установи дали е целесъобразно осъществяването на инвестиционното намерение, начините и мащаба на изпълнението му, както и обследване на енергийна ефективност; С оглед осъществяване на качествено енергийно планиране, община се нуждае от създаване и поддържане на база данни за енергийната консумация и състояние на обектите, общинска собственост, с която до момента не разполага. Въз основа на събираните и актуализираните данни и информация, е възможно да се правят анализи и оценки. Тази база данни ще даде информация за състоянието на сградния фонд в общината, както и

техническа информация за изходното състояние на енергийния сектор преди да започне изпълнението на Програмата за енергийна ефективност.

– *Предварително проучване*

Осъществява се предварително проучване за състоянието на обектите, в които е предвидено да бъдат реализирани мерки и дейности за намаляване на енергийното потребление на база на енергийно обследване; Трябва да се установи текущото състояние на дадена сграда енергопотреблението и, както и да се посочат целесъобразни енергоспестяващи мерки.

– *Инвестиционен проект*

Разработва се в зависимост от спецификата и обема на предвидените дейности; За всеки инвестиционен проект се прави оценка като се използват различни методи и показатели, делящи се на статични и динамични.

– *Подготовка и изпълнение на строителството*

Включва подготовка на всички необходими документи и извършване на съответните строително – монтажни работи на съответния обект; След идентифицирането на необходимите мерки, които следва да бъдат извършени, за да се повиши енергийна ефективност на даден обект, следва и етапа на строително-монтажните дейности на заложените цели. На този етап се подготвят необходимите документи и се извършва строителството.

– *Мониторинг*

Той установява намалението на енергийното потребление след реализацията на дейностите и мерките по енергийна ефективност се извършва ежемесечно отчитане и записване на параметрите от измервателните уреди, инструктаж на техническия персонал по поддръжка на инсталациите и др.; Ефективният мониторинг изиска изграждането на автоматизирана система за събиране и обобщаване на данни , което може да се осъществява чрез приложение на съвременните информационни и комуникационни технологии. По този начин може да се направят изводи по всяко време и за всеки обект дали средствата за енергоsigуряване се изразходват целесъобразно и дали се спазват нормативните изисквания за поддържане на микроклиматата в съответната сграда.

9. ОЧАКВАНИ ЕФЕКТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО

Максимално точното предвиждане за очакваните ефекти от изпълнението на дейностите, мерките и проектите ще даде възможност за цялостна технико-икономическа оценка на програмата за енергийна ефективност на Община Маджарово. Най-важните резултати, които ще се постигнат с реализирането на програмата, са следните:

- икономия на топлинна енергия;
- икономия на електрическа енергия;

- икономия на горива;
- намалени емисии парникови газове;
- икономия на финансови средства.

За някои от мерките е възможно да се получи сравнително дълъг срок на откупуване, но в тези случаи трябва да се има предвид тяхната екологичната значимост. Освен това, е важно да се подчертава, че ефектът от реализирането на дейностите и мерките се изчислява на база на действащите в момента цени на топлинната и електрическата енергия и на горивата. Тези цени ще продължават да се повишават, вследствие на непрекъснато растящите цени на горивата на международните пазари, поради което срокът на откупуване ще бъде по-малък, в сравнение с направените изчисления. Допълнителна предпоставка за намаляване на срока на възвръщаемост на инвестициите е и бъдещата възможност за търговия на спестени емисии на парникови газове.

Освен горните практически резултати, изпълнението на програмата за енергийна ефективност ще доведе до:

- опазване на околната среда;
- забавяне на процеса на изчерпване на природните енергийни ресурси;
- подобряване на условията и стандарта на живот на хората;
- диверсифициране на енергийните доставки и намаляване на зависимостта на крайните клиенти от цените на горива и енергии;
- създаване на нови пазарни възможности за търговци (производители, фирми за услуги и т.н.) и разкриване на нови работни места;
- създаване на конкуренция между основните енергийни доставчици и по-голяма сигурност на доставките;
- подпомагане постигането на устойчиво развитие.

10. НАБЛЮДЕНИЕ И КОНТРОЛ

Процесът на наблюдение изпълнението на програмата за енергийна ефективност се осъществява от АУЕР. Съгласно ЗЕЕ, областните и общински администрации имат задължението ежегодно да изпращат попълнени отчети за напредъка по изпълнението на програмата по енергийна ефективност до АУЕР.

С цел улесняване на процеса на наблюдение и оценка ще трябва да бъде събрана и предоставяна следната информация:

Оптимизиране на обема и повишаване достоверността на набираната статистическа информация - активна роля в този процес ще играят всички обществени и частни организации, които планивали и реализирали мерки по енергийна ефективност в община Маджарово. Периодично същите ще представят наличната информация на определените за това експерти в административните структури (областна и общински), както и резултатите от изпълнението и ефектите от програмите по ЕЕ в общината. Този вид информация ще бъде предоставяна на съвета по енергийна ефективност след изготвянето на отчети за изпълнението на съответните програми. Тя ще бъде водеща при определянето на бъдещата политика по енергийна ефективност в община Маджарово.

Оптималното осъществяване на дейностите по наблюдение и оценка на изпълнените или нереализирани цели от настоящата програма, ще позволи до голяма степен да се води успешна общинска политика по енергийна ефективност и възобновяеми енергийни източници.

Процесът по наблюдение и контрол изисква формулирането на ясни, точни, конкретни, измерими и лесни за отчитане показатели за успешна реализация на Програмата, които да бъдат одобрени от общинската администрация. Примери за такива показатели са посочените по-долу:

- Постигане на формулираните качествени и количествени цели и задачи на програмата;
- Създаване на условия за повторяемост и мултилициране на резултатите от осъществени добри практики от реализираната програма;
- Въздействие на изпълнената програма върху други области, свързани с планирането и развитието на Общината;
- Ефикасност и ефективност на управлението на програмата.

11. ОТЧЕТ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО

В съответствие с чл. 12, ал. 7 от ЗЕЕ изпълнителният директор на АУЕР утвърждава образец на отчет за изпълнението на дейностите и мерките от програмите по енергийна ефективност. Изготвените отчети се представят на хартиен и магнитен носител в АУЕР не по-късно от 1 март и се публикуват на интернет страниците на съответните държавни и местни органи.

12. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Високата енергийна наситеност на единица произведена продукция в България, лошата топлоизолация на битовите и обществени сгради и липсата на традиции в усвояването на възобновяемите енергийни източници, са предпоставките, които налагат високите темпове на развитие в тази сфера. Реализирането на националната политика по енергийна ефективност, транспонирана в Закона за енергийната ефективност, е приоритет, който ще окаже положително въздействие върху редица аспекти на социално икономическото развитие и опазването на околната среда в страната - в частност община Маджарово.

Въвеждането на енергийноефективни технологии за производство ще повиши конкурентноспособността на българската икономика, използването на възобновяеми енергийни източници в битовата и обществена сфера както и подобряването на топлинната изолация на сградите и оптимизирането на отопителните системи - ще занизи енергийните разходи и ще намали натиска върху местния енергиен пазар. Същевременно ефектите върху околната среда ще бъдат значителни по отношение на нивото на парниковите газове, замърсяването на атмосферата с оксиди и опазването на почвите и водите.

Цялата тази съвкупност, от взаимнозависими фактори и елементи на антропосферата, са определящи за жизнения стандарт на населението. Тяхното разумно и научно обосновано управление е гаранцията за устойчиво бъдещо развитие.

Изготвянето на общинските програми по енергийна ефективност е задължителна част от държавната политика в тази област и налага участието на съответните регионални и местни структури. Разработването на програми и изпълнението на предвидените в тях проекти е част от регионалната политика за устойчиво развитие. С общинските програми за енергийна ефективност се цели да се повиши ефективността

Програма по Енергийна Ефективност на Община Маджарово 2020-2024 г.

на използване на енергийните ресурси: да се намалят енергопотреблението и вредните емисии в атмосферата; да се осигури здравословната среда чрез подобряване на микроклиматъта; да се създадат предпоставки за финансиране на мероприятията за енергийна ефективност; енергийната ефективност да стане една от приоритетните общински дейности.

Програмата за енергийна ефективност на **Община Маджарово** за периода 2020 – 2024 г. е стратегически документ с отворен характер. Той може да бъде усъвършенстван, допълван, променян и изменян на база промени в нормативните документи на национално ниво, както и установените резултати, нуждите и финансовата възможност на Общината.

Приета с решение № 34 / 27. 01. 2020 г.,
протокол № 4 / 27. 01. 2020 г. Ощински съвет - Маджарово

Председател на
общински съвет
Маджарово

